مارکس و ئەنارکیزم*-8- و: زاهیر باهیر

نوسینی : Rudolf Rocker
ساڵی 1925

بەشی هەشتەم

هەر وەک چۆن سەرکەوتنی ئەڵمانیا لە ساڵی 1871 و ڕووخانی کۆمۆنەی پاریس هەماکانی (ئیشارەتەکانی) نەمانی نێونەتەوەیی (ئینتەرناسیۆنالی) کۆن بوو، بە هەمان شێوەش شەڕی گەورەی ساڵی 1914 ئاشکرابوونی مایەپوچیی سۆسیالیزمی سیاسی بوو.
پاشان شتێکی شاز ڕویدا و هەندێکجاریش شتی نامۆ ڕوویانداوە ڕاستیشە، کە تەنها لەڕووی نەفامی (جەهل) تەواوە و بێ ئاگا نەبوون لە بزووتنەوەی سۆسیالیستی کۆن دەتوانرێت ئەوە ڕوون بکرێتەوە.
بەلشەفیکە سەربەخۆکان، کۆمۆنیستەکان و ئەوانی دیکە، بە بەردەوامیی میراتگرانی سۆسیال دیموکراتە کۆنەکانیان بە گزیکەرێکی شەرمەزارکەرانە بە بنەماکانی مارکسیزم تۆمەتبار دەکرد. ئەوانیان تۆمەتبار دەکرد بەوەی کە بزووتنەوەی سۆسیالیستیان لەناو زەلکاوی پارلەمانتاریزمی بۆرژوازیدا گیر کردووە، هەڵوەستی مارکس و ئەنگلسیان بەرامبەر بە دەوڵەت بە هەڵە لێکداوەتەوە، ئا لەم جۆرە قسانە. لینین، سەرکردەی ڕۆحی بەلشەفیکەکان، هەوڵیدا بنەمایەکی تەکمە بۆ تۆمەتەکانی لە کتێبە بەناوبانگەکەیدا بەناوی ‘دەوڵەت و شۆڕش’ بدات، کە بە بڕوای قوتابییەکانی لێکدانەوەیەکی ڕاستەقینە و پاك و پێتی بووە بە مارکسیزم. لینین بە ڕێگەی هەڵبژاردنێکی تەواو ڕێکوپێک لە وەرگیراوەکان بانگەشەی ئەوە دەکات و نیشانی بدات کە “دامەزرێنەرانی سۆسیالیزمی زانستی” لە هەموو کاتێکدا دوژمنی دیموکراسی و زەلکاوی پەرلەمانی بوون و ئامانجی هەموو هەوڵەکانیان نەمانی دەوڵەت بووە.
مرۆڤ نابێت لەبیری بکات کە لینین تەنیا لەم دوایانەدا ئەمەی زانی ئەویش کاتێک پارتەکەی بە پێچەوانەی هەموو چاوەڕوانییەکانەوە دوای هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی دامەزرێنەر، خۆی لە کەمینەدا بینیەوە. تا ئەو کاتە بەلشەفیکەکان هەر وەک پارتەکانی دیکە بەشداریان لە هەڵبژاردنەکاندا بە وریاییەوە کردبوو تاکو لەگەڵ پرەنسیپەکانی دیموکراسیدا ناکۆك نەبن. ئەوان لە دوایین

هەڵبژاردنەکانی ئەنجوومەنی دامەزرێنەر-ی ساڵی 1917دا بە بەرنامەیەکی گەورەوە بەشداریان کرد بەو هیوایەی زۆرینەیەکی گەورە بەدەستبهێنن. بەڵام کاتێک بۆیان دەرکەوت کە سەرەڕای هەموو ئەوانە، لە کەمینەیەکدا ماونەتەوە شەڕیان دژی دیموکراسی ڕاگەیاند و ئەنجوومەنی دامەزرێنەریان هەڵوەشاندەوە، ئەو کاتە لینین کتێبی ‘دەوڵەت و شۆڕشی’ بە پاساودانی هەڵوێست و کەسایەتی خۆی ، دەرکرد.

درێژەی هەیە..

....

*وەرگێڕانی ئەم ئەم وتارە بە مەبەستی چەلەحانەی نەوانی مارکسییەکان و ئەنارکیستەکان نییە بەڵکو بۆ ڕوونکردنەوە یا تیشك خستنە سەر هەندێك لایەنی تاریکی دوو کەسایەتی زۆر گەورەیە کە مارکس و پرۆدۆنە . بەتایبەت مارکس کە مارکسییە کوردەکان بێ ئاگای ئەوە نین کە مارکسی لاو ، لاوەکی یاخیی ، کۆمۆنیست بووە، بەڵام مارکسی بە تەمەن ڕادیکالییەکەی وردە وردە کاڵ دەبێتەوە تا ئەو جێیەی کە خەباتی پڕۆلیتاریا بەرەو پەڕڵەمانتاریزم دەبات .
بەڕای من زەروورە کە مارکس وەکو خۆی کە بووە ببینین، نەك وەکو ئەوەی کە دەمانەوێت .

شۆڕش و حیزبایەتی.. وەرگێڕانی: کاوە عومەر

بە پشتبەستن بە چاوپێکەوتنێک لەگەڵ کەناڵە جەدید ئەنجامدراوە کەکراوەتەوە

حەسەن ساڵحی: لەگەڵ دەستپێکی شۆڕشی ژن ژیان ئازادیدا ، ژمارەیەکی زۆر لەخەڵک و سەڵەبرێتیەکان و کەسایەتییە ناودارەکان، هەڵسوڕاوانی بزووتنەوە ناڕەزایەتیە جۆراوجۆرەکان و حیزبەکان لە ناوخۆ و دەرەوەی وڵات چالاک بوون و دژی حکومەت هاتوونەتە مەیدان. لەم چاوپێکەوتنەدا دەمانەوێت بە تایبەتی باس لە ڕۆڵی حیزبەکان بکەین لە شۆڕشی ئێستادا.
سەرنجی یەکەم ئەوەیە کە لە شۆڕشی ئێستادا حیزبە چەپ و ڕاست و

ناوەندەکان ڕۆڵی ڕاستەوخۆیان نەبووە لە دامەزراندنی شۆڕشدا.
هەرچەندە ڕەنگە چالاکی حزبەکان ڕۆڵی هەبێت لە بناغەی شۆڕشدا، بەڵام لە پێشهاتەکانی هەشت مانگی ڕابردوودا نابینین خەڵک ڕوو لە حزبەکان بکات. لە ناوخۆی وڵات بێگومان هەلومەرجی ئەمنی ڕێگە بە حزبەکان نادات بە ئاشکرا کاربکەن، بەڵام لە دەرەوەی وڵات حزبەکان ڕۆڵێکی بەرچاویان لە بانگەوازکردن و ڕێکخستنی خۆپیشاندان و کۆبوونەوەی جەماوەریدا نییە. بە تایبەتی ئەو کردەوانەی کە بە قەبووڵکردنی تاڕادەیەک بەرفراوانی خەڵک بەرەوڕوو دەبنەوە، لە بنەڕەتدا لەلایەن ئەو کەسایەتیانە یان ڕێکخراوانەوە ناودەبرێن کە لە دڵی ئەم شۆڕشەدا پێکهاتبوون. لایەنە ئۆپۆزسیۆنەکان تا ئێستا ڕۆڵێکی لەو شێوەیەیان نەگێڕاوە. بەڕای ئێوە هۆکاری ئەمە چییە؟
حەمید تەقوایی: خاڵی یەکەم ئەوەیە نەک هەر ئەم شۆڕشە، بەڵکو هیچ شۆڕشێک لە جیهاندا بە بانگەوازی هیچ لایەنێک دەست پێناکات. شۆڕش شەڕێکی سەربازی نییە کە پێشوەختە پلانمان هەبێت و بەرنامەی هەبێت و هێزەکان بجوڵێنین. شۆڕش تەقینەوەیەکە و بەزۆری هەموان تووشی سەرسوڕمان دەکات. ئەزموونی هەموو شۆڕشەکان هەمان شت نیشان دەدات.
ئەو خاڵەی پێویستە ڕوون بکرێتەوە، ڕۆڵی حزبەکان نییە لە سەرەتای شۆڕشدا بەڵکو لە پرۆسەی ئەم شۆڕشەدا. وەک خۆت وتت پێ دەچێت حیزبەکان ڕۆڵێکی ئەوتۆیان لە جموجۆڵی شەقامەکاندا نەبینێت.
ئەوەندەی پەیوەندی بە ناوخۆی وڵاتەوە هەیە، دیارە بەهۆی بارودۆخی نهێنییەوە ڕۆڵی حزبەکان نابینرێت، بەڵام لە دەرەوەی وڵات، کە چالاکی گشتی تێیدا مومکینە، وەک خۆت گوتت زۆربەی کەس و کەسایەتییەکان هاتوونەتە پێشەوە نەک لایەنەکان.
بەڕای من هۆکاری سەرەکی ئەوەیە کە حزبەکان نوێنەرایەتی ستراتیژی و ئامانج و پلانێکی هەمەلایەنە دەکەن بۆ بەڕێوەبردنی کۆمەڵگا، پێکهاتەی دەسەڵاتی سیاسی و حکومی و مەسەلە ئابووری و کۆمەڵایەتی و کولتوورییەکان و هتد نەیانکردووە شۆڕش بزووتنەوەیەکی نەرێنی و کۆتایی پێهێنەر و ڕەخنەگرانەیە دژی دۆخی ئێستا. لەکاتێکدا حزب، لە چەپ و ڕاستەوە، لە بنەڕەتدا بەو ئامانج و بەرنامەی سەلماندنەوە کە بۆ سیستەمی ئایندە هەیانە دەناسرێنەوە.
لە دڵی ئەو جۆرە هەلومەرجە شۆڕشگێڕانەدا، حزبی چەپ و ڕادیکاڵەکانی وەک حزبی ئێمە، کە دەیانەوێت هەموو ئەو نیزامەی کە هەیە و گۆڕانکاری بنەڕەتی دروست بکەن، تەنیا دەتوانن نوێنەرایەتی ڕەخنەیەکی ڕیشەیی و هەمەلایەنە بکەن بەرامبەر بە تەواوی حکومەت و سیستەمی هەبوو، یان لەگەڵ ئەو دەستەواژەی کە لە ئەدەبیاتی حزبی ئێمەدا بەکار بەکاردێت بۆ قووڵکردنەوەی “نا”ی خەڵک، بە بەرجەستەکردنەوەی خۆیان و هاتنە پێشەوە و ڕۆڵێکی کارا و

کاریگەر لە پرۆسەی ش□شگێڕیدا بەکاردەهێنرێت. لە پڕۆسەی شۆڕشدا کۆمەڵگە بەدژی حکومەت و تەواوی نەزمی هەبوو دێت و لە بنەڕەتدا بە هەمان پێوەر حزبەکان هەڵدەبژێرێت. لە شۆڕشی ئێستادا هێشتا ئەم هەڵبژاردنە نەکراوە، چونکە پێویستی بەکاتی زیاتر و خ□□ی وەرچەرخانی زیاتر و پ□□اوتنی زیاتر لە ڕیزەکانی شۆڕشدا، بەڵام ئەم پرۆسەیە لە ئێستاوە دەستی پێکردووە و دۆخەکە بەم ئاراستەیە دەڕوات.
خاڵێکی دیکە کە پێویستە جەختی لەسەر بکرێتەوە ئەوەیە کە تا ئێستا لە ڕووی ناوەڕۆکەوە، لە ڕووی ئەو دروشمانەی کە خەڵک دەیدەن، لە ڕووی وەک دەڵێن ناوەڕۆکی بزووتنەوە ناڕەزایەتییەکان چ لە ناوخۆ و چ لە دەرەوەی وڵات، دەبینین کە هێڵێکی دیاریکراو زاڵە. هێڵ و سیاسەتێکی نەرێنی و ناڕەزایەتییەکی تەواو قووڵ و ڕەگداکوتاو دژ بە لەسێدارەدان، دژی ب□□مافی ژنان، دژی ئایین، دژی زیندان و گرتن و هەموو هێزە ستەمکارەکان و…هتد.
هەر ئەم دروشمە سەرکیەی ژن ژیان ئازادی خۆی، ئەوەمان بۆ دەردەخات کە ئێمە ل□ بەردەم شۆڕشێکی مۆدێرن و ئینسانیداین کە دژی ب□□مافی ژنان و ئاپارتایدی جێندەرییە، نەک تەنها دژی حکومەتی ئایینی بەڵکو دژی خودی ئایین و پیرۆزی و تابوە ئایینیی□کانە، دژی ئەو کەڵینە گەورەیە کە لە نێوان ه□زاری و ساماندایە و بە تەواوی دژی هەر جۆرە پیرۆزی و بەها یەکە جگە لە ئازادی و یەکسانی و خۆشگوزەرانی مرۆڤ. ئەمە لە ناوەرۆکی ئەم بزووتنەوەانەدا دەبینین.
ئەم مەرجانە ئاماژەن بۆ ئەوەی شۆڕش ئەو حزبانە دەباتە پێشەوە کە زۆر پێش ئەم شۆڕشە ئاڵای هەمان داواکاریان هەڵکرد. بۆ نموونە ئێستا هەموو جیهان باس لە شۆڕشی ژنان لە ئێران دەکات. هەم خواستی ئازادی ژن و هەم ناڕەزایەتی بە حیجاب و ئاپارتایدی جێندەری و هەم ڕۆڵی کردەیی ژن لەم شۆڕشەدا دیارە. هەموو دونیا ئەمەی بینیوە.
ئەم مەرجانە زەمینەی بۆ حیزبێکی وەک حیزبی ئێمە داڕشت، کە لە مێژە ئاڵای شۆڕشی بەرزکردۆتەوە و ساڵانێک لەمەوبەر پێشبینی ئەوەی کردووە کە شۆڕش لە ئێراندا ژنانە دەبێت. یان هەمیشە لە پێشەنگی خەباتی دژی لەسێدارەدان و ئاپارتایدی سێکسی و حیجاب و ئیسلامی سیاسی و هتددا بووە.
دەمەوێت بڵێم تا ئەو جێگایەی پەیوەندی بە سەردەرهێنانی شۆڕش و ناوەرۆک و ئامانج و دروشمی ناڕەزایەتییەکانەوە هەیە، دەکرێ بڵێین کۆمەڵگا بۆ ئێستا هەڵیبژاردووە، بەڵام ئەوەی کە بەمانای ڕاستەوخۆی وشەکە ئەوە حزبێک هەڵبژێردرا بێت و ڕێکخراو ڕابەریەکەی بەدەستەوە بێت ئەم ئەم ڕوداوە هێشتا ڕووی نەداوە و پێموايە لەدرێژەی ڕەوەندی شۆڕشدا ئەمە ڕووبدات.

حەسەن ساڵحی: هەندێک پێیان وایە کەسایەتی و کاریگەرییەکانی سۆشیال میدیا و ئینتەرنێت ڕۆڵێکی بەرچاوتریان هەیە لە حزب و تەنانەت جێگەی حزبیشیان گرتووە. نموونەی ئەوان ئەزموونی شۆڕشی میسر و بزووتنەوەی داگیرکاری لە وڵاتانی ڕۆژئاوایە. چۆن بیر ئەکەیتەوە دەربارەی ئەمە؟

حەمید تەقوایی: گومانی تێدا نییە ئەمڕۆ سۆشیال میدیا و ئینتەرنێت ڕۆڵێکی زۆر بەرچاو دەگێڕن، بەڵام ئەو نموونانەی ئاماژەت پێدا، ئەوە دەردەخەن کە بەڕاستی ڕۆڵی حزبەکان چەندە گرنگە. چ لە شۆڕشی میسر و بە گشتی لە شۆڕشی بەناو بەهاری عەرەبی و چ لە بزووتنەوەی دەستبەسەرداگرتنی ڕۆژئاوادا، لاوازییەکی بنەڕەتی ئەوە بوو کە حیزبێکی شۆڕشگێڕ پێشەنگایەتی نەکرد و ڕێکخەری نەبوو و کاریگەرییەکی نەبوو. تا ڕادەیەکی زۆر ئەم جوڵانەیە خۆبەخۆ و لەسەر شانی تاک و کەسایەتییەکان ڕوویان دەدا. لە بزووتنەوەی دەستبەسەرداگرتندا هێڵی ئەنارکیستی زاڵ بوو، کە دەیگوت ئێمە بە هیچ شێوەیەک پێویستمان بە حیزب نییە و تەنانەت سەرکردایەتی بە هیچ جۆرێکیش بە پێویستی نەدەزانی. لە شۆڕشی میسر و شۆڕشەکانی تردا کە بە "بەهاری عەرەبی" ناسراون، ئەو جۆرە حیزبە شۆڕشگێڕ و ڕادیکاڵانە لەو وڵاتانەدا بوونیان نەبووە، یان لە هەر حاڵەتێکدا، ئەوەندە نفوز و کاریگەرییان نەبووە. ئەم ئەزموونانە گرینگی و هەڵوێستی یەکلاکەرەوەیی حیزب نیشان دەدەن.

بەڵام تا ئەو شوێنەی پەیوەندی بە ڕۆڵی سۆشیال میدیاوە هەیە لە پێشهاتەکاندا، پێویستە دوو لایەن لەبەرچاو بگیرێت. یەکەم: بە بەکارهێنانی سۆشیال میدیا، کەسانێک کە ئەندامی هیچ حزبێک نین دەتوانن زۆر کاریگەر بن. چل ساڵ لەمەوبەر لە سەردەمی شۆڕشدا ٥٧ شتێکی لەو جۆرە مومکین نەبوو. ئەگەر ویستت چالاکییەکی سیاسی دیاریکراوت هەبێت و بۆچوون و پەیامی خۆت بە خەڵک بگەیەنیت، دەبوو ببیتە ئەندامی حیزب. بۆ نموونە کاتێک خوێندکار بووم، دەبوو ببمە ئەندامی گروپێک بۆ ئەوەی بتوانم نامیلکەیەک یان ڕاگەیاندنێک بنووسم و بابەتێک بنووسم و ئاسانکارییەکانی ئەو حزبە یان گروپە بەکاربهێنم بۆ ئەوەی پەیامەکەم بگەیەنم بە.خەڵک. بابەتی گرنگتر ئەوەیە کە میدیا و ڕادیۆ و تەلەفزیۆن و ڕۆژنامەگەری یان بە تەواوی قۆرخکرابوون لەلایەن حکومەتەوە یان بە توندی لەلایەن حکومەتەوە کۆنترۆڵکرابوون. ئەمڕۆ سۆشیال میدیا ئەو سنوورانەی شکاندووە. هەر کەسێک دەتوانێت لە ماڵەوە دابنیشێت و لە ڕێگەی سۆشیال میدیاوە کارلێک لەگەڵ کۆمەڵگا بکات و هەزاران و ملیۆنان هەوادار و فۆڵۆوەری هەبێت. کە ئێمە دەیبینین ئەمانە پێیان دەوترێت کاریگەر، واتە ئەوانەی کاریگەرن.

بەڵام لایەنێکی تر ئەوەیە کە تاکەکان ناتوانن لە هیچ بارودۆخێکدا جێگەی حزبەکان بگرن. وەک لە سەرەوە ڕوونم کردەوە، کاری حیزبەکان بە پێچەوانەی تاک و چالاکوانان، تەنیا ناڕەزایەتی دەربڕین لەم یان ئەو مەسەلە، یان هەڵاواردن و سەرکوت و هتد نییە، بەڵکو نوێنەرایەتی پلان و هێڵ و سیاسەتێکی دیاریکراویش بۆ ئەو سیستەمە دەکەن کە دەبێ جێگەی کۆماری ئیسلامی بگرێتەوە. بۆیە بەکارهێنەران و کاریگەرەکان لە سۆشیال میدیادا دواجار دەتوانن کاریگەریان لەسەر ئایندەی کۆمەڵگا هەبێت کاتێک چالاکییەکانیان پەیوەستە بە لایەنێکی دیاریکراوەوە و نوێنەرایەتی ڕەوتێکی دیاریکراوی حزبی بکەن. مەرج نییە مەبەستم ئەندامەتی لە حزبێکی دیاریکراودا بێت، بەڵکو تەوەر و ئامانجی چالاکییەکانی خەڵکە. بە واتایەکی تر باسەکە تایبەتە بە حزبایەتی و حزبایەتی لە کۆمەڵگایەکدا. بۆ نموونه له کۆمه ڵگه ی ئێراندا کوردستان به به راورد له گه ڵ ناوچه کانی دیکه زیاتر حزبییه و هەر بۆیه تەنانه ت چالاکیی که سانێک که ئه ندامی حیزب نین ده خرێنه چوارچێوه ی هێڵ و سیاسه تی ئه م حیزبه یان ئه و حیزبه و به م شێوه یه ، چالاکیی تاک و لایەنەکان کاریگەریی هاوبەشیان لەسەر یەکتر هەیە. ئەمەش بۆ حزبە پەرلەمانییەکانی وڵاتانی ڕۆژئاواش ڕاستە.

لەسەر ئەم بنەمایە، پێویستە بڵێین تەنانەت لە سەردەمی سۆشیال میدیاشدا، حزبایەتی هێشتا ڕۆڵێکی جەوهەری لە پێشهاتە کۆمەڵایەتییەکان و بەتایبەت لە هەلومەرجی شۆڕشدا دەبینێت. دواجاریش شۆڕش دەبێت سیستمی هەنووکەیی بڕوخێنێت و سیستمێکی دیکە لە شوێنیدا بگرێتەوە و ئەم هەنگاوە دووەمیش ١٠٠٪ بەستراوەتەوە بە حزبەکانەوە. ڕەنگە شۆڕشێک لە ڕووخاندنی حکومەتێک سەرکەوتوو بێت، بەڵام ئەگەر لایەنە شۆڕشگێڕەکان لاواز بن و کاریگەریان نەبێت، شۆڕش ناتوانێت بگاتە سەرکەوتنی کۆتایی و وەڵامی خواست و داواکارییە ئینسانییەکانی خەڵک بداتەوە. هەموو ئەزموونەکان لە شۆڕشەکانی بەهاری عەرەبییەوە تا شۆڕشی ١٣٥٧ و بزووتنەوەی داگیرکاری و هتد، ئەمە نیشان دەدەن.

لە هەر حاڵەتێکدا پوختەی ئارگیومێنتەکەم ئەوەیە کە لە کاتێکدا سۆشیال میدیا قۆرخکاریی حکوومەتی لەسەر میدیا شکاند و ڕێگەی بە چالاکوانان دا وەک تاک کاریگەر بن، ئەمە نکۆڵیکردن یان بەدیلێک نییە بۆ ڕۆڵی حیزبەکان و تەنانەت ڕۆڵی تاکەکان کاتێک چارەنوسساز و زۆر گرنگە کە لەگەڵ سیاسەتی لایەنێکی دیاریکراودا بگونجێت.

حەسەن ساڵحی: ساڵانێکی زۆرە بەهۆی هەوڵەکانی حیزبەوە لە دەرەوەی وڵات دامەزراوە و ڕێکخراوەکان دامەزراون و هەڵمەتێکی زۆر ئەنجام دراون، کە مێژوویەکی دوورودرێژی خەباتیان لە بوارە جیاجیاکاندا

هەیە و تاڕادەیەک جێ متمانە و ناسراون. دامودەزگا و هەڵمەتەکانی دژی ئێعدام، دژی حیجاب و ئاپارتایدی سێکسی، دژی ئیسلامی سیاسی، بۆ پشتیوانی لە زیندانیانی سیاسی و کرێکارانی زیندانیکراو، بۆ پشتیوانی لە ئاوارەکان، بۆ بەرگریکردن لە منداڵان و هتد. تەنانەت ساڵانێک لەمەوبەر حیزب بانگەوازکارو مزگێنی دەری شۆڕشی ژنان بووە و لەژێر ئەو ناوەوە دامەزراوەیەک دروست بووە، کە چالاکی و بانگەوازەکانی لە کەناڵ جەدیدا ڕووماڵ دەکرێت. وا دیارە لەگەڵ دەسپێکی شۆڕشدا ئەم چالاکییانە کەوتونەتە ژێر تیشکی بزووتنەوە جەماوەرییەکانی دەرەوەی وڵات. دەربارەی ئەوە چۆن بیر دەکەیتەوە؟ چۆن دەتوانرێت ئەم دووانە بەیەکەوە ببەسترێنەوە؟

حەمید تەقوایی: هەروەک ئاماژەت پێدا،حزبی ئێمە زۆر لە پێش دەستپێکردنی شۆڕشەوە چالاکیی بەرفراوانی لە بوارە جیاجیاکانی خەباتدا هەبووە. هەروەها چالاکانی ناحیزبی هاوبەش و بەشدار بوون لەم دامەزراو و هەڵمەتانەدا، دامەزراوە و ڕێکخراوەکانی وەک فیدراسیۆنی پەنابەران، کۆمیتەی نێودەوڵەتی دژ بە لە سێدارەدان،کۆمیتەی ئازادی زیندانیانی سیاسی، ئازادی هەر ئێستا، منداڵانی یەکەمینن، ئێکس- موسلیم، شۆڕشی ژنانە، نە بە تابۆ و هتد، لەوانە ئەم دامەزراوەو گۆڕەپانانە هەن. هیچ کام لەمانە حزبی نین. بەڵام ئەوان پاڵپشتی حیزبیان هەیە، ئەندامانی حیزب تێیاندا کار دەکەن و چالاکییەکانی ئەو دامودەزگایانە لە کەناڵ جەدیدەوە ڕووماڵ دەکرێن.

ئەم جۆرە چالاکییە تەنیا بۆ ئێران یان تەنانەت ڕێکخراوە نهێنی و شۆڕشگێڕەکان نییە. لە وڵاتانی ڕۆژئاوا حیزبەکان بەشێکی زۆر لە چالاکییەکانیان لە ڕێگەی دامەزراوە مەیدانییەکانەوە ئەنجام دەدەن، کە پێیان دەوترێت ڕێکخراوی Front،واتە ڕێکخراوەکانی هێڵی پیشەوەی بەرە ناودەبەن لە سەندیکا و ڕێکخراوە کرێکارییەکانەوە بگرە تا ڕێکخراو و ڕێکخراوەکانی داکۆکی لە مافی ژنان تا بەرەنگاربوونەوەی پیسبوونی ژینگە و بەرگریکردن لە کەوانە و هتد. حیزبەکان ڕێکخراو و دامودەزگا و هەڵمەتی جیاواز لەو بوارانەدا دروست دەکەن بۆ ئەوەی ئەو چالاکوانانەی کە ئارەزووی ئەو بوارە تایبەتەیان هەیە، بتوانن لەو چوارچێوەیەدا ئازادانە کار بکەن. چونکە ڕەنگە تۆ لە بوارێکی دیاریکراودا لەگەڵ سیاسەتی حزبەکان ڕازی بیت بەبێ ئەوەی مەرج بێت بەرنامە یان سیاسەتی ئەو حزبە لە بوارەکانی تردا قبوڵ بکەیت. بۆیە لایەنەکان هەوڵ دەدەن دامەزراوە و ڕێکخراو و کەمپینەکان ڕێکبخەن بۆ ئەوەی ئەو کەسانەی لەو مەسەلە و بوارەدا لەگەڵیان هاوڕان، بتوانن بە ئاسانی کار بکەن.

میتۆدی حزبی ئێمە هەر لە سەرەتای دامەزراندنییەوە هەر بەو شێوەیە

بووە. هەر لە ئ□م□و□ دەبێت ئەم چالاکیيانە لەسەر بنەمای ش□ش□ک ئەنجام بدرێن و تایبەتمەندی ش□شیش ئەوەیە کە نەک هەر هەڵسوڕاوانی بوارە جیاوازەکان بەڵکو خەڵکی ئاسایش دێنە سەر شەقامەکان. ئەمڕۆ دەبینین نەوەی هەشتاکان لە وڵاتدا چالاک بوون، گەنجان و قوتابیان هاتوونەتە مەیدانەکە کە بەزۆری مێژووی شەڕکردنیان نییە و تەمەنیان ئەوەندە نییە کە ئەزموون و مێژووی شەڕکردنیان هەبێت. بەڵام لەگەڵ ئەم ش□ش□دا چالاک بوون و دەزانین ئەوانیش هێزێکی یەکلاکەرەوەن. جگە لە گەنجان، ژنان، کرێکاران، دوکاندارەکان و هتد ڕوویان لە مانگرتن و گردبوونەوە و خۆپیشاندانی ناڕەزایەتی کردووە.
لە دەرەوەی وڵاتیش نەوەی دووەم و سێهەمی کۆچبەرانی ئێرانی دێنە سەر شەقامەکان، تەنانەت بە زەحمەتیش بە زمانی فارسی قسە دەکەن، بەڵام هێشتا حەزیان لە پرسەکانی ئێرانە و ئێستاش دەبینین ئەم نەوەیە لە شارە جۆراوجۆرەکانی ئەوروپا و ئەمریکای باکووردا هاتۆتە پێشەوە.
هەربۆیە لەم دۆخەدا پەیوەندی حیزب و دامەزراوە مەیدانیەکان لەگەڵ خەباتی شەقام و مەیدانیدا زۆر گرنگ و چارەنووسساز دەبێت. ئەمەش ئەڵقەی سەرەکییە. ئه مڕۆ چالاکی و دامووده زگا مه یدانیەکان له هه موو کاتێک گنگتر و پێویستترن، بۆیه بۆ ئه وه ی سەرکه وتوو بن، پێویسته هه موو ئه و چالاکیانه له ده وری یەک مەسەلەی بنچینه یی، ڕووخانی کۆماری ئیسلامی و ئه و هێزه جه ماوەرییە به یه کەوه گرێ بدرێت که خوازیاری ڕوخاندنن، کە لە ئێستادا لەسەر شەقامەکانە بۆ ڕاکێشێت.
بە واتایەکی تر، بەو پێیەی ئامانج و نەزمی شۆڕش ڕووخاندنە، پێویستە ڕێکخراوە مەیدانییەکانی ئەمڕۆ لەسەر بنەمای کۆمەڵگایەکی ڕاپەڕیو و بزووتنەوە ناڕەزایەتییە جەماوەرییەکان لە دژی تەواوی حکومەت و سیستەمی هەبوو بنیات بنێن. ئەمە ئەو سیاسەتەیە کە حزبی ئێمە چالاکانە پەیڕەوی لێدەکات.
حەسەن ساڵحی: با بە تایبەتی بچینە نێوخۆی وڵات. لە ناوەوە چالاکبوونی زۆرێک لە هەڵسوڕاوانی بزووتنەوە ناڕەزایەتییەکان و هەروەها کەسایەتییە وەرزشی و فەرهەنگی و هونەریەکان دەبینین. هەروەها لە دڵی شۆڕشدا ڕێکخراو و گروپ دروست بوون. هەڵسوڕاوانی بزووتنەوەی کرێکاری، بزووتنەوەی خوێندکاری، بزووتنەوەی ژنان و بزووتنەوەی دادگەری سەبارەت بە شۆڕش و دژی کۆماری ئیسلامی لێدوان و جاڕنامەیان بڵاو کردۆتەوە. ڕۆڵی حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری لەم پێشهاتانەدا چی بوو و چۆن دەتوانێت ڕۆڵێکی چالاکتر بگێڕێت؟ ڕات چییە لەسەر هەڵوێست و کاریگەری لایەنەکانی تر؟

حەمید تەقوایی: تا ئەو شوێنەی پەیوەندی بە ڕۆڵ و کاریگەریی حزبی ئێمەوە هەیە، پێویستە گرنگی بە ناوەڕۆکی ئەو چالاکیی و دروشم و داواکاری و لێدوان و بانگەواز و کەمپینانە بدەین کە لە دڵی شۆڕشی ئێستادا پێکهاتوون. دەبینیت لەم کاتەدا بزووتنەوەیەکی فراوان دروست بووە، یەکەمیان دژی لەسێدارەدان و دووەمیان لەگەڵ دروشمی “هەموومان پێکەوەین”. دەتوانیت شوێنپێی حیزب لە هەردوو ئەم لایەنەدا ببینیت.
دوایین کۆنگرەی حیزب کە نۆ مانگ پێش شەش بەسترا، پەیام و لێدوانەکەی ئاراستەی هەموو خەڵک کرابوو، ئەوە بوو کە “هەموومان پێکەوەین”. ئەمڕۆ ئەم دروشمە لە دڵی بزووتنەوەی سەرتاسەری دژی لەسێدارەدان بڵاوبووەتەوە. لە بزووتنەوەی دژە سزای لەسێدارەدان دەزانن کە حزبی ئێمە بەو دروشمەی کە سزای لەسێدارەدان کوشتنی دەوڵەتییە لە پێشەنگدا بووە و بە چالاکییەکانی، لەوانەش لە ڕێگەی کۆمیتەی نێودەوڵەتی دژ بە سزای لەسێدارەدان، توانیویەتی ژمارەیەک لەو کەسانەی کە سزای لەسێدارەدانیان بەسەردا سەپێنراوە ڕزگار بکات.
بۆیە دەکرێ بڵێین ئەمڕۆ دروشمی “هەموو پێکەوە دژی سزای لەسێدارەدان” بووەتە گوتار و بزووتنەوەیەکی گەورە لە سۆشیال میدیا و لەسەر ئاستی مەیدان و سیاسەت و چالاکییە بەردەوامەکانی حیزب هاتەتە ئاکام و دەستکەوتی بەدەستهێناوە ڕەهەندە کۆمەڵایەتیان وەرگرتووە.
نموونەیەکی دیکەش جاڕنامەی ٢٠ ڕێکخراوە. جاڕنامەی ڕێکخراوە پیشەییە مەدەنییەکان کە چەند مانگێک لەمەوبەر بڵاوکرایەوە؛ یان جاڕنامەی داواکارییە پێشکەوتوخوازەکانی ژنان کە ڕاگەیەندرابوو لە لایەن چالاکانی ئەو بوارەوە لە ناوخۆی ئێران واژۆ کرابوو. یان لەم دوایانەدا، ئەو سکاڵانامە یان بەیاننامەی بنەماڵەی دادخوازان و ئازیزانی ئێعدامکراو، کە بە واژۆی زیاتر لە ٨٠ دایک و بنەماڵەی قوربانیانی ڕژیم لە شەستەکانەوە تا ئەمڕۆ بڵاوکرایەوە.
ئەگەر ناوەڕۆکی ئەمانە لەبەرچاو بگرین، بۆت دەردەکەوێت کە بەتەواوی لە ئاراستە و لە چوارچێوەی سیاسەت و گوتار و پڕوپاگەندە و هەوڵی چەند دەیەی حیزبدایە. ئەم بەڵگەنامانە لە کۆمەڵگاوە دێن، لە دڵی شۆڕشەوە دێنە دەرەوە، بەڵام لە هەمان کاتدا، نیشان دەدەن کە کۆمەڵگا ڕەنگێکی دیاریکراوی وەرگرتووە. هەر ئەو ڕاستییەی کە شۆڕشێک بە دروشمیسەرەکی ژن ژیان ئازادی دەستی پێکرد، خۆی پشتڕاستکردنەوەی ئەو چارەسەرە بوو کە حزبی ئێمە هەمیشە جەختی لەسەر کردووەتەوە، لە سەرەتای پێکهاتنییەوە تا ئەمڕۆ، واتە ئەو گوتارەی کە ڕێگای ڕزگاربوونی کۆمەڵگا شۆڕشە.

دەزانی ڕێگای تریش هەبووە. باس لە ڕژێم گۆڕین کرا، ڕوخاندن واتە گۆڕانکاری لە سەرووی خەڵکەوە، ڕیفراندۆم، دەستووری بزووتنەوەی سەوز و وەنەوشەیی و پەیوەستکردنی هەندێک هێزی ئۆپۆزسیۆن لەگەڵ چاکسازیخوازانی حکومەت و هتد. هەموو ئەمانە بە لایەکدا ڕژان و کۆمەڵگا ڕووی لە شۆڕش کرد. کۆمەڵگاکە خۆی ڕایگەیاند کە ئەمە ئیتر ناڕەزایەتی نییە، پێی دەوترێت شۆڕش. ئەمە ساڵەهای ساڵە دەڵێین خەڵک ڕێگەچارەی شۆڕشە، هیچ ڕێگایەکی تر نییە. بە گۆڕانکاری و هێڵی دوو خوردادی ناتوانیت بگەیتە هیچ شوێنێک. وە ئەمڕۆ کۆمەڵگایەکی ڕاپەڕیوو بە یەک دەنگ هەمان شت دەڵێت. هەموو ئەمانە ڕۆڵی حیزب لە پێکهێنانی شۆڕشی ئێستادا دەردەخەن.

لە لایەکی دیکەوە ڕۆڵی حزبە ڕاستەوەکان ئاشکرا بووە. هەرچەندە لەژێر فشاری شۆڕشدا، دواجار ناچاربوون قسە لە شۆڕش بکەن، بەڵام کاتێک گرنگی بە ناوەڕۆکی سیاسەت و چالاکییەکانیان دەدەیت، دەبینیت بەردەوام وەک سوکان مامەڵە دەکەن. بە پاراستنی بەرژەوەندی چینایەتی خۆیان هێڵێکی تر پەیڕەو دەکەن. ئۆپۆزسیۆنی ڕاست لە ڕووی تیۆری و عەقیدەی سیاسییەوە هەمیشە دژی شۆڕش بووە. ئێستا کە دواجار هەلومەرجەکە ناچاری کردووە بە شێوەیەکی زارەکی بەرگری لە شۆڕش بکات، هەوڵدەدات شۆڕشەکە بشێوێنێت و پاڵی پێبدات و بابەتی دیکەی وەک گەڕانەوە بۆ ٥٠ ساڵ لەمەوبەر و ئاڵا پەرستی و هتد بوروژێنێت، کە من لێرەدا ناچمە ناو ئەو باسەوە.

دەمەوێت بڵێم هەموو لایەنەکان بە پێی هێڵ و سیاسەتی خۆیان هەوڵ ئەدەن کاریگەرییان دانێن، بەڵام لەواری زەوی لە بەرژەوەندی هێزی چەپی شۆڕشگێڕی وەک حزبی ئێمەدایە، چونکە گوتار و ستراتیژیان و هێڵی ئاسایی خۆیان بە جەختکردنەوە لەسەر شۆڕش بووە ئێستا دەبێتە پرسێکی ڕاستەقینە و کۆمەڵایەتی، ئەم هەلومەرجانە بە تەواوی زەمینە بۆ چالاکییە زیاتر و فراوانترەکانمان دابین دەکەن.

حەسەن ساڵحی: لە ئاستێکی گشتیدا، میتۆدوو سیاسەتی حیزب سەبارەت بە ناڕەزایەتی جەماوەری و جوڵانەوەکانی شەقام چییە؟ ئایا شێوازی چالاکی حزبی لە ناوەوە و دەرەوە جیاوازە؟

حەمید تەقوایی: ئەگەر بمەوێت بە شێوەیەکی زۆر پوخت میتۆدی حیزب ڕوون بکەمەوە، پێویستە جەخت لەسەر “بەشداری چالاکانە” بکەمەوە. ئێمە هەمیشە لایەنێکی چالاک و بەشدار بووین لە ناڕەزایەتی و بەرەنگاربوونەوەی هەر جۆرە جیاکاری و بێمافییەک. وە لەم ڕوانگەیەوە جوگرافیای خەبات، لە ناوەوە یان دەرەوەی وڵات، بۆ ئێمە جیاواز نییە. ئەگەر تەوەر و ئامانجی ئاکسیۆنێکی خەباتکارانە، لە خۆپیشاندان و گردبوونەوە تا مانگرتن و هەڵمەت و کۆنفرانس و هتد، لە لایەن حیزبەوە قبوڵکراو بێت، واتە

ئـــازادیخوازان و دژ جیاکـــاری و دژ نـــاداد پروری بـــت، ئم پشتگیری لو بزوتنوی دکین چالاکان بشداری تید دکین.
ئم شـــواز و سیاســـت پـــراکتیکیی تـــایبـت نیی ب هلـــومرجی شرشگاانی ئـــستا. تور و ئـــامـــانجی پراکتیکـــی خباتکـــارانی همیش پوری سرکی بوو ب ئم و ب بوای من ئم پوری کمگای ل هسنگاندنی حیزبکاندا. پورک ئیدیعاکان نیی بکـــو ئنجامـــدان. وک نمـــوونیکی نرنـــی، ئدای شاخوازکـــان ئم لبرچاو بگرن. زر باسی یکگرتوویی دژی کماری ئیسلامی دکن، بام کاتک ل خپیشاندانکی وک شعبان ب مخ هرش دکن سر نیارکانیان، هموو ئو بانگشان بتا دبنو.
بشداری کارا و بردوام ل نازایتی و خباتکاندا، ب تایبت ل هلومرجی شرشگاندا ک جماوری خک دن گپانک، دوو هند گرنگ و پویست دبت. لرا خک ئیتر تنیا چاودر و دادوری چالاکییکـــانی حیزبکـــان نیـــن، بکووکاراکتر و هـــزی بـــزونری بـــزووتنو نازایتییکـــان و هر بیش پشتیـــوانی و بشداری چالاکانی حیزب ل بزووتنو نازایتییکاندا گرنگتر و چارنووسسازتر دبت .
پشینی حیزبکمـــان ئومـــان ب دردخـــات ک ئم ل هر بارودخکدا حزبکی پراکتیکی وکردارخواز بووین و ل هر شونک بچوکترین نازایتی برامبر ب هر جر هاوارنکی نایاسایی و بابتی جراوجری کمایتی و سیاسی هبت، دمانزانی ئرکی سرشانی خمان ئامادبین و بشداری کارا بکین . ئوی ک حیزبـــی ئم ل ســـرتای دامزرانـــدنیو ل بـــوار جراوجر و برفراوانکانـــدا چـــالاک بـــوو ک ل ســـرو ئامـــاژم پـــدا، درئنجامی ئم میتدی.
بگومان بارودخی خباتکردن ل خبات ناوخییکاندا جیاواز. لودا چـــالاکی حزبـــی نـــاتوانرت ئـــاشکرا بـــت و پراکتیکـــی حزبـــی نابینرت. بوونی حیزب ل چالاکیی ناوخییکان، وک ل سرو ئامـــاژم پـــدا، تنیـــا ل گی کـــاریگری ه و سیاســـت و دروشمکانی حیزبو لسر تور و ناوکی بانگشکان تددگین.
هروها پویست ئوش لبرچاو بگیرت ک چالاکی ئاشکرای حزب و هروها چالاکییکانی ئو دامزراوانی ک حیزب پشتیوانیان دکات ل درووی وات، هر ل کخستن و بانگواز و کخستنی کمپین تا دگات سیمینار و پان و کمپین و چالاکی لبی کردن و هتد، استوخ کاریگری هی بزووتنو نازایتییکان ل ناوخی واتـــدا.هروها کـــاریگری لســـر چـــالاکیی میـــدانییکانمان ل نـــاوخی واتیشـــدا هی و گ خش دکـــات. ئم هو ددیـــن

پەیوەندییەکی دوولایەنە و کارا لە نێوان خەباتەکانی ناوەوە و دەرەوەی وڵاتدا دروست بکەین، لەوانەش لە ڕێگەی تەلەفزیۆنی کەناڵ جەدیدەوە.

دەکرێ بگوترێ کە تەواوی پراکتیک و ئەدای حیزب تاقمێکی تاک و بەیەکەوە گرێدراو پێکدەهێنێت کە پرەنسیپی ڕێنماییکاریان زۆرترین بەشداریکردنە لە ناڕەزایەتییە کۆمەڵایەتییەکان.

٣١ی ئایاری ٢٠٢٣

مامۆستا عەزیز گەردی ..زانایەک لە ژیانێکی سادەیی دا.. مەولود ئبراهیم حەسەن

بمبوورن بەڕێزان بمبوورن بەڕاستی .. بۆ من ئاسان نییە ، باسی مەرگی خۆم بکەم ؛ ئەوەی ئێوە دەتانەوێ من باسی بکەم ، من خۆمم خۆم ، ئەو خۆمە برای ڕوحیمە .. برای ڕوحی منە ! من ئێستا نیوەی ڕوحم کۆچی کردووە !؟ کەس و کاری زۆرم مردوون ، دەست و ناسیاوی زۆرم مردوون ، هیچ مەرگێک وەک مەرگی ئەو زاتە ، ڕوحی نە تاساندووم !؟ بە مەرگی ئەو برا ڕوحییەم .. بەشێک لە یادو مێژووم مرد! بەشێک لە هیواو ئاواتم مرد !؟ بەشێک لە ڕابردوو و داهاتووم مرد !؟ لەو ڕؤژەوەی ئەو زاتە مردووە ، بەردەوام دەستێکی مەرگ هەن ها وەسەر شانمەوە ! من لەو دەستە مەرگکارە ناترسم .. چؤن تا ئێستا چەندین جار لە مەرگی مسۆگەر ڕزگارم بووە ! ئەوەش دەزانم ڕؤژی هەر دەمرم !! ئێمە هەموومان بەردەوام لە ناو بازنەی مردن دا دەسوڕیینەوە ، بەردەوام مەرگی کەس و کارو ئازیزان دەبینین !! بەڵام ، بۆ من مەرگی ئەو ئازیزە ، مەرگێکی تر !! ئێستا من بە ڕوحێکی نیوە ڕوحەوە دەژیم .. بە ڕوحێکی نیوە وڕوح کار دەکەم ! کەسانێ هەن لە ژیاندا ماڵ لە گەڵ یەک بەش دەکەن ؛ من براکەم ڕوحی لە گەڵ دابەشکردووم ! بمبوورن من ئێستا بە ڕوحێکی نیوە ڕوحەوە دەنووسم !!

لە کوێ دەستپێبکەم و لە کوێ کۆتایی پێبێنم ؟!

کۆمەڵکوتنامەی جەزائیری ساڵی ١٩٧٥ دیوارێکی ڕەق بوو ، سەری نازکی کەم ئەزموونی پڕ لە (هیوای ئازادی) ئەمەی گەنج و قوتابی بەرکەوت ! گەڕاینەوە ..بووین بە – عائدون – هەموو هیواو خواستەکمان سەراو بن بوو بوو ؛ بە سەر دەهاتین و دەچوووین ، بە سەر دەڕؤیشتین و دەگەڕاینەوە ، ژیانێکی زۆر گەڕەڵەو شار بوو ! هیچ شتێک تام و ڕەنگ و بۆنی خۆی نەمابوو ، هەر ئەمە وانە بووین کە بە هیوایەک هەڵفڕێن و بە شکستێک نیشتینەوە ! کەسانی هەبوون نە هاتبوونە دەرەوە .. ئەوانیش وەک ئێمە ، وەک گەڕاوەکان سەری نازکی پڕ لە هیوای ئازادییان بەر دیواری ڕەقی کۆمەڵکوتننامەی جەزائیر کەوتبوو !
هەموومان بە ماوەیەکی زۆر بەو ژانە سەروە دەژییاین ، یەک لەو ژانە من و (مامۆستا عەزیز گەردی) قۆناغێکی تازەی برادەرایەتیمان دەستی پێکرد ، هاو خەم بووین .. ئەو نە هاتبووە دەرەوە ، بەڵام ، ژانە سەرەکەی لە ئێمە کەمتر نەبوو ، پێشتر من و مامۆستا چاک و چەنیمان لە گەڵ یەک هەبوو ، دوای ئەم ژانە سەرە ڕۆژ بە ڕۆژ چاک و چؤنی بەرەو برادەرایەتی دەچووو.. تا گەیشتە برایەتی و دوا جار گەیشتینە برایەتی ڕوحیی ! برایەتییەک لەسەر بنەمای خوێندنەوەو کتێب دامەزرا و لەسەر خۆشەویستی و ڕێز لەیەکگرتن بە هێز دە بوو ، بەرە بەرە باشتر لەیەک نزیک دەبووینەوەو چاکتر تێکدەگەیشتین و زۆر تر بڕوامان بە یەک دەکرد ؛ مامۆستا عەزیز دەست و برادەری زۆری هە بوون ، برادەری چاکیشی هەبوو .. ئەو .. ئەوان ڕۆژان ڕووی خۆی لە کەس وەرنەدەگێڕاو دەرگە هەمووانی ڕادەگرت ؛ پیاوێکی خۆشەویست و ڕوو خۆش بوو هەموو کەس حەزی دەکرد بیناسێ و برادەرایەتی لە گەڵ دا بکات ، ئەویش بە سنوور مامۆستاو نووسەرێکی خاکی بوو ، بەرە بەرە کتێب و نووسینەکانی بڵاو دەبوونەوەو توانا کانی دەرکەوتبوون ، هەر زوو وەک نووسەرێکی گەورە کەوتە بەر چاوان و سەرزاران ، ئیدی مامۆستا بوو نووسەرە هەڵکەوتووەکەی شاری هەولێرو کوردستان .
مامۆستا عەزیز گەردی جگە لە وتارو ڕەخنەکانی سەرەتا سێ بەرگ کتێبی ڕەوانبێژی بڵاو کردەوە ، هەر زووش ڕووی لە وەرگێڕانی ئەفسانە کرد ،ئەفسانەی میللەتانی دەکردە کوردی ، ئەفسانەی کۆن و نوێ و دوورو نزیک ، زۆر کەس پێیان وابوو مامۆستا کە ئەو زمانە گرنگ و کوردیە ڕەوانە دەزانێ باشترە کتێبی فەلسەفە وەربگێڕێ ، ئەوان نەیاندەزانی هەموو ڕەهەندە هزرییەکان لە ئەفسانەوە سەرهەڵدەدەن ، مامۆستا بەردەوام بوو لە وەرگێڕانی ئەفسانە جیهانییەکان ، ئەوە بوو بەرە بەرە خەڵک تێگەیشتن کە ئێمە خۆشمان ئەم جۆرە ئەفسانانەمان هەیە ، ئەمە وایکرد کە نووسەرانی کورد گرنگی زۆر تر بە ئەفسانەو کلتوری خۆمان بدەن ، ئەوەی من بزانم تا

ئستا دورو بری چل کتبی ل ئفسانی جیا جیای جیهانی
ورگاو باو کردووتو، جگ ل م خشی حکایت و گرانی و
فکرو پندو اوک و ئفسانی کوردی ککردووتو هندکی ل
چاپکردوون ، من خم دیان کاستی تمارکراوم ل ماکی دا بینیو
.
ماستا عزیزگردی ل نووسین و ورگان و دا ل سنوورکی دیاری
کراوو ل پسپریک دا جگیر ن بوو ، ئگر سیری لیستی ناوی
کتب چاپکراوکانی بکین ..دبینین باخچیک ل نگاوگی
برهمی جراوجر .. لورگانی ئفسانو ب ورگانی
لکنو مژوو و خنو شعرو مان و چک و گشت و چاو
پکوتن و زری تر ..
ماستا ب هی لهاتوویی و زمانوانی و تایبتمندی خی ل
ورگانی کتب و نووسین و لیکنو دا برهمکانی زر چاک
دخوندرانو باو دبوونو ، دتوانم ب دنیایی و بم
پنج نو زیاتر ل کچ و کوگنجکانمان تا دگات
بتمنکانیش ل پنا زمانی وان و کوردی خش و ورگان
گرنگکانی ماستا عزیز پگیشتن و زمانی نووسینی خیان
دمزرد کردو .
ماستا عزیز کو خانوادیکی بزی کوردواری خمان بوو ،
کوردکی سن و پاک و یکنگ بوو ، هتا پتخش کورد بوو ،
بام ، ب قد کورد بوونکی دوور سیاست بوو ! ئو سیاستی
ندکرد .. بام ؛ ل ورگاندا سیاستی خی هبوو ، دیزان
چی ورگ و چی باو بکاتو ، ورگانی دوو برگی (داغستانی
من) کارکی سر پی نبوو ، ئو ل ؤزگارک دا داغستانی باو
کردو ، ک هشتا تپسوی کارساتی ککوتنامی جزائیری
نوان ئیران و عراق میللتکمانی برندابوو ، داغستان وک
اپنکی کتب .. نوندی کمگی کوردواری هژاند..چ
هژاندنک ! ب دوو د(داغستانی من) ی ماستا عزیز گردی
زر ترین کس خوندیانو زر ترین جاریش خوندرایو
،هرکسکیش ل جارک و دوو جار زیاتری خوندوویانتو ،
کتبک دستاو دست دکراو سنووری وات و شارکانی بزاند ،
گیشت نیو کوانی چیاو لو ب کم دیانخوندو ، هو نبم
زر گنجیشی هناردچیا ، ئو جگ ل کاریگری زمانی و ئدبی
و کلتوریکی ک بوو هی سرهدانی ئدبکی کتوری خما ،
چن داغستان کوردستان و کلتورکی خشویست تر کرد ، هر بی
زر کس ب (کوردستانی من) ناویان دبرد . ب دنیایو
داغستانی من کتبک بوو لو ؤزگاری دوای ککوتنامی عراق و

ئێران زۆر ترین و گەورە ترین کاریگەری ئەدەبی و سیاسی هەبوو بە سەر گەنجانی ئەوسای کوردەوە ، بۆ ئەوەی لە پاش نائومیدی بە هیواوعەشقەەو ڕوو لە خاک و نیشتمان بکەن .
مامۆستا زۆر بە نووسینەکانی خۆیەوە ماندوو دەبوو بە ئاسانی کتێبی بڵاو نە دەکردەوە ، هەر کتێب و نووسێنێکی چەند جار دەنووسیەوە ، لە بارەی داغستان□و□ □ۆژ□ گوتی : من شەش جار لەسەری تا بنی هەردوو بەرگە کەم نووسیوەتەوە ! ئەو لە وەرگێڕانەکانی دا دەکۆشا بۆ بابەتە وەرگێڕدراوەکە بە کوردی بیر بکاتەوە ، لە نێو زمانی کوردی بیر بکاتەوە ، بە کلتوری کوردی بیر بکاتەوە و کتێبەکە بکات بە کوردی..هەر ئەم کارەش بوو داغستانی منی گەیاندە لوتکە ، زۆر گەنج لە داغستانەوە دەستیان پێکرد و بەردەوام بوون لە خویندنەوەو دوا جار بوون بە نووسەر ! وەرگێڕانی دا غستان بۆ مامۆستا عەزیز قۆناغێکی گرنگ بوو لە کاری وەرگێڕاندا ، هەر بۆیە داغستانی من لە نێو کورد دا هێندەی بە (داغسانی عەزیز گەردی) ناسرا .. هێندە بە هی (هەمزە تۆف) نە دە ناسرا !

مامۆستا عەزیز گەردی و خوێندن..

من وەک لە خۆیم بیستووە ، سەرەتا لە لای مامۆستای ئایین خوێندووەو لەم خووینددنەش لێهاتوو بووە ، لەوێوە زمانی عەرەبی بە چاکی فیر دەبێت و شارەزایی لە قورئان و ئایین پەیدا دەکات ، هەر لەم قۆناغەش خەریکی خەتخۆشی دەبێت و دواجار خەتخۆشێکی باشی لێ بەرهەم دێت ، لە کۆتایی حەفتاکانی سەتەی ڕابدوو من لە ماڵە کەیان لە گوندی (بەحرکە) ی ئەوسا خەتخۆشی مامۆستام لەسەر کارتۆنێکی گەورە بینیوە ، جگە لەمەش دەس و خەتی نووسینی ئاسایشی زۆر جوان و تایبەت بوو ، پاشان کە دەچیتە قوتابخانە قوتابیەکی زیرەک و هوشیار بووەو بەردەوام لە هەموو قۆناخەکان یەکەم بووە ، نەک تەنیا بە نمرە یەکەم بووە ، بەڵکو بە تێگەیشتن و زانینی بابەتەکە بەتەواوی هۆی ئەوە بووە نمرەی بەرز بەدەست بێنێ ، کە قۆناغێ سێی ناوەندی تەواو دەکات دەچێتە خانەی مامۆستایان و لەوێش بەردەوام لە قوتابیە زیرەک و یەکەمەکان دەبێت ، من خۆم وێنەی مامۆستام بە – لوحة الشرف – ی قوتابخان□و□ بینوە ، ئەم لێهاتوویە مامۆستا دەباتە – خانەی مامۆستایان – لەوێش وەک مامۆستایان نووسەرو شاعیری ناوداری کورد مامۆستایان (حەمەکەریم هەورامی وڕەحمەتی مەجید ئاسنگەر) باسیان کردووە ، مامۆستا عەزیز لە قوتابیە بەرچاوو زیرەک و لێهاتوو و یەکەمەکان بووە ، دواجار لە سەرئاستی عێراق یەکەم دەبێت و هەر ئەمە دەبێتە هۆی ئەوەی کە لە نێو شاری هەوڵێر وەک مامۆستا دادە بمەزرێ .

مامۆستا عەزیز هەر لەسەرەتاوە مامۆستایەکی لەهاتوو و زانا بوو ، ئەوەش وای کردووە لە هەموو قۆناخەکانی خوێندن .. لە سەرەتاییەوە تا خوێندنی باڵاو ماستەرو دکتۆرا وانەی گوتووەتەوە ، لە هەر قۆناغێکیش وانەی گوتبێتەوە قوتابیەکانی وا دەرز داوە کە ئاستی هەمووانی لەو بابەتە بەرزکردووتەوە کە وانەی پێگوتوون ، من قوتابیم بینیوە گوتوویەتی : من پێش ئەوەی مامۆستا عەزیز بناسم ودەرزمان پێ بڵێ لەو بابەتە تەقەی سەرم دەهات و هیچم لێ تێنەدەگەیشتم ، بەڵام ، لە گەڵ هاتنی مامۆستا عەزیزو دەرز گوتنەوەی ئێستا خۆم بە پسپۆری ئەو بابەتە دەزانم ! مامۆستا هەر لەسەرەتاوە هەر بابەتێکی دەخوێندەوە بەوردی و بە تێگەیشتنەوە دەیخوێندەوە ، بە تەنیا کتێبێک و سەر چاوەیەک وازی لە هیچ بابەتێک نەدەهێنا ، دەتوانین بڵێن .. مامۆستا هەموو بابەتەکانی بە لێکۆڵینەوە دەخوێندەوە ، بە ڕەخنە لێگرتن دەخوێندەوە ، ئەمە وای دەکرد هەر بابەتێک بخوێنێتەوە ، بتوانی بە زانستییەوە قسەی لە بارەوە بکات .

مامۆستا عەزیز مەیلی بەردەوامی خوێندنی هەبوو ، خۆی گواستەوە بۆ بەغدا بۆ ئەوەی بتوانێ لە زانکۆ بخوێنێ ، بەداخەوە وەر نەگیرا .. دووسالە بۆ خۆڕایی لە بەغدا ماوەتەوە ، پاشان بە گەڕینەوە دەگەڕێتەوە هەولێر ، ئەمجارە تاقیکردنەوەی دەرەکی کرد لە پۆلی دوازدە و لە ئەنجام لە زانکۆی موسل لە بەشی (فەڕە نسی) وەردەگیرێ ، لەم بەشە هەر چوار ساڵ بە سەرکەوتوویی و ئاستێکی بەرز خوێندن تەواو دەکات و هەشتا قوتابی بوو لە بەشی فەڕەنسی مامۆستا لە مەلزمەیەکدا - چۆن فێری زمانی فەڕەنسی دەبیت - ئامادەکردو زۆر کەس سودی لێبینیوە ، کە لە زانکۆی موسل وەر گیرا .. ئەوو چەند مامۆستایەکی تر بەشەو لە هەولێر وانەیان دەگوتەوەو بە ڕۆژ لە هەولێرەوە دەچوون بۆ زانکۆی موسل ودیانخوێند ، ئەوەی باش بوو دەستەیەک مامۆستای هاوتەمەنی مامۆستا عەزیز پێکەوە لە زانکۆی موسل و بەشە جیا جیاکانی وەرگیران هەموویان نووسەرو وەرگێڕ بوون .. لەوانە ڕۆمانووسی ناسراوی کورد مامۆستا حسام بەرزنجی و حاجی ئەحمەدی نووسەرو وەرگێڕ و دکتۆر حسەن عەلی وەلی و دکتۆر عەلی جوکل و مامۆستا تاهیر ..کە هەموویان پێکەوە لە هەولێرەوە بەیانیان دەچوونە زانکۆی موسل و ئێواران لە هەولێر لە قوتابخانەکانیان دەرزیان دەگوتەوە ،پاش تەواو کردنی زانکۆ مامۆستا لە موسل و من لە زانکۆی بەغدا خوێندنمان تەواوکرد ، ئەوە بوو هەردوو کمان پێکەوە داوای خوێندنمان پێشکەشی وەزارەتی خوێندنی باڵاو توێژینەوەی زانستی کۆماری عیراقی ئەو سەردەم کرد ، مامۆستا عەزیز ناوی بۆ وڵاتی فەڕەنسا دەرچووو ، تا دکتۆرای زمان

و ئ□د□بی ف□□نسی بخوێنێ ، منیش ناوم بۆ تاجیکستانی س□قی□تی ئەوکات دەرچوو بۆ ئەوەی دکتۆرای زمان و ئەدەبی فارسی بخوێنم ، بەڵام ؛ ئەمنی عێراقی ڕەزامەندی نەدا بۆ چوونە دەرەوەی ئێمە ، کە هەردوکمان یەکەمی سەر هەموو عیراق بووین ! کەچی خەڵکانێک بە نمرەی زۆر کەم توانیان بچنە دەرەوەو خوێندن تەواو بکەن .

خوێندنی باڵاو مامۆستا عەزیز گەردی ..

گەیشتینە سەردەمی دەسەڵاتی کوردی و هەڵبژاردنی پەرلەمان و پێکهێنانی حکومەت ، زانکۆکان دەرگایان کرایەوەو خوێندن لە هەموو ئاستەکان دەستی پێکرد ، □ۆژ□ک پاش نیوە ڕۆ چوومە ماڵی مامۆستا عەزیز .. بینیم زۆر بێ تاقەت بوو ، پرسیم : خێرە مامۆستا ؟ یەکسەر گوتی : من لە خوێندن وەر نەگیرێم شیت دەبم ؟! مامۆستا هیچ جارێک بۆ خواستی خۆی کە هەمیشە خواستەکانی ڕەوا بووە ، ئاوا بەم زمان و بەم حەسرەتەوە قسەی نەکردووە ! ئەوکات ئ□و □□زانە بوو کە خەڵک بە – وەرەقەیەک ! – لە زانکۆ ولە خوێندن ەردەگێران و هەمووانیش دەزانن چ کەسانێک لە زانکۆکان و خوێندنی باڵا لە دەرەوەی زانست و یاسا چوونە نێو زانکۆکان ! مامۆستاش بەم هەموو زانست و ڕەوایەتی و لێهاتوویی و خزمەتەوە ئاوا لە ماڵ دانیشتبوو ؟ لە کاتێک دا دەبووای□ ئ□□□ ه□ردووکمان من و ئەو بە – قەربوو – وەربگیرێنەوە ، چۆن پێشتر لە وەزارەتی خوێندنی باڵاو توێژینەوەی زانستی عێراقی وەک و یەکەمی سەر عێراق هەردووکمان ناومان دەرچووبوو ! بەڵام ، بە هۆی نە بوونی – پشتگیری ئەمنی عێراقی – ڕێگای چوونەدەرەوەیان پێ نەداین ! کە ئەمەم لە مامۆستا بیست زۆر دڵتەنگ بووم چۆن مامۆستا لەو کەسانە نە بوو بۆ کارەکانی خۆی ڕوو لە کەس بنێ و داوای یارمەتی بکات ، ئەو دەبووایە برایەک دۆستێک بۆی داوا بکات ، منیش گوتم : مامۆستا من هەوڵێک دەدەم . هیچ دەنگی نەکرد . من ئەو دەم:(سکرتێری نووسین گ□قاری هەنگ)ی منداڵان بووم لە وەزارەتی □ۆشنبیریی ، کە بەڕێز مامۆستا (شێرکۆ بێکەس) شاعیری گەورەی کورد وەزیر بوو ، چۆن هەر لە گەڵ بوونی بە وەزیر ، لەدوای ناردم و گوتی : کاک مەولود ئێمە لە وەزارەت نیازمان وایە س□ گ□قار بڵاو بکەینەوە ، یەکەم گ□قاری کاروان . دووەم : گ□قارێکی عەرەبی ئەدەبی . سێیەم : گ□قارێکی منداڵان .. گ□قاری منداڵان پێمخۆشە ئێوە کاری تیدا بکەن ! ئەوە بووبە دڵخۆشیەوە من بووم بە – سکرتێری نووسین – ی گ□قاری هەنگی منداڵان و مامۆستا شێرکۆ بێکەس سەرنووسەر بوو. بەو هۆیەوە لە وەزارەت دەوامم دەکرد . کە مامۆستا عەزیزم بە جێهێشت ، لە دڵی خۆم دا گوتم : دەچمە لای مامۆستا شێرکۆ بێکەس ، بەیانیەکەی چوومە لای

ما مۆستا شێرکۆ بێکەس و چێڕۆکی دوورو درێژ و پڕ زەحمەتی وهەوڵدانی خوێندن و سەرنەگرتنی مامۆستا عەزیز گەردیم بەتەواوی بۆ گێڕایەوەو گوتم : ئێستآس خەڵک بە ئاسانی وەردەگیرێن کەچی مامۆستا عەزیز ئاوا ماوەتەوە ؟ مامۆستا شێرکۆ گوتی : کاک عەزیز برادەری خۆمەو چاکی دەناسم . گوتم : جا زەحمەت نەبێت هەوڵێکی بۆ بدەی ئەو حەز دەکات بخوێنێ ؛ گوتی: بەسەر چاو با بەیانی بێتە پەرلەمان من هەوڵی بۆ دەدەم . گوتم : سوپاست دەکەم . فەرمووی : سوپاسی ناوێ کاک عەزیز هەرچی بۆ بکەین کەمە ! من لێر باسی خۆمم بۆ مامۆستا شێرکۆ نە کرد ، ئەگەر چێڕۆکی وەرنەگیرانی خۆم وەک چێڕۆکی مامۆستا عەزیز بۆ مامۆستا شێرکۆ باسکردبا .. بە دڵنیاییەوە هەوڵێ بۆ منیش دەدا ، بەڵام ، من مامۆستا عەزیزم پێ لە خۆم لە پێشتر بوو ، گوتم.. با کاری مامۆستا تەواوا بێت من جارێ قەیدی ناکا ! ئەم قەیدی ناکایە حەوت ساڵی تر منی لە خوێندن دواخست ، تا مامۆستا عەزیز کۆچی دواییشی کرد ، ئەمەم لا باس نەکرد . کە مامۆستا شێرکۆ ڕەزامەندی دەربڕێ و قسەی پێدام هەوڵ بۆ مامۆستا عەزیز بدات ، بەدڵێکی خۆش و هیوایەکی گەش پاش نێوەڕۆ زوو چوومە ماڵێ مامۆستا عەزیزو گوتم : قسەم لەگەڵ مامۆستا شێرکۆ کردووەو مامۆستا شێرکۆ گوتی : بەیانی بێتە پەرلەمان من هەوڵی بۆ دەدەم . مامۆستا گەشایەوە ، بەیانیەکەی چووە پەرلەمان و مامۆستا شێرکۆ بێکەس هەوڵێ بۆ دابوو ..هەوڵە کە سەری گرت و لە بەشی زمانی کوردی لە ماستەر وەرگیرا ! دیارە وەرگرتنەکەی مامۆستا بە زۆر قۆناغ تێپەڕێ ، خۆشبەختانە هەمووان یارمەتی دەرو هاوکاری بوون . دوا جار دکتۆراشی تەواوکرد ، بە ماستەرو دکتۆراکەی مەسەلەی – کێش و قافیەی شێعری کلاسیکی کوردی تەواو ساغ کردەوە ، پاش ئەمە لە زانکۆی کۆیە یارمەتیان داو لە بەشی ئینگلیزی وەر گیرا ، وەرگێرانک□ی بە هۆی دکتۆر نەبەز بو دکتۆر نامیق عوسمان بوو، دکتۆر نە بەز ئەودەم سەرۆکی زانکۆی کۆیە بوو، دکتۆرای دووەمی بە زمانی ئینگلیزی لەسەر مەم و زین نووسی ، مامۆستا پیاوێکی زاناو لیهاتوو بوو ، ئەگەر فرسەتی تەواوی بۆ ڕەخسا بوایە ، لە هەموو ئەو زمانانەی کە دەیزانین ..دەیتوانی هەر دوو ساڵ جارێک دکتۆرایەک لە زمانێک وەربگرێ ! مامۆستا کەدەیخوێند بۆ بەدستهێنانی – بڕوانامە – نە یدەخوێند ، ئەو توانای خوێندن و لێکۆڵێنەوەی هەبوو ، ئەو هەموو ژیانی خۆی بۆ خوێندنەوەو نووسین و لێکۆڵێنەوە تەرخان کرد بوو، ئەو بەڕاستی سەرکردەی ی خوێندنەوەو نووسین و وەرگێڕان بوو !

بڵاوکراوەی ئەدەبی بێگانان..

کە مامۆستا عەزیز لە زانکۆی موسل وەرگێرا ، سەر ڕای ئەوەی ئەوو

هاو□کانی بەیانیان لە هەولێرەوە ذەچوونە موسل و بەشەو لە هەولێر مامۆستا بوون و وانەیان دەگوتەوە بە ڕؤژ قوتابی زانکۆ بوون و دەیانخوێند ؛ هەر زوو بیری لە کارێکی ئەدەبی کردەوە ، سەرتا ویستی وەک – گۆڤار – دەست پێبکات ، ب□ام ، بە ناوی گۆڤار نەیتوانی ڕەزامەندی وەرگرێ ، هەر بۆیە کردی بە بڵاوکراوەی – ئەدەبی بێگانان – کە تایبەت بوو بە وەرگێڕان ، وەرگێڕان لە زمانە بیانیەکان ، ئەم بڵاو کراوەیە بەسەرپەرشتی مامۆستا عەزیز گەردی توانی شەش ژمارە بڵاو بکاتەوە و بابەتێکی زۆری لە شێعرو چێڕۆک و بابەتی تر بڵاوکردەوەو خوێندەواران پێشوازیەکی گەرمیان لێکرد ، ئەرکی چآپکردنیشی لە ڕووی داراییەوە هەر لەسەر مامۆستاو ئەو بەڕێزانە بوو کە لەسەرەتاوە مامۆستا پرسی پێکردن و ئەوانیش ڕەزامەند بوون وهاوکاریشیان دەکرد بە وەرگێڕانی دەقی ئەدەبی لە زمانە جیا جیاکان و هاوکاری دەرچووونی بڵاوکراوەکە بوون ، وابزانم ژمارەیک دوو ژمارە لەسەر ئەرکی کتێبخانە مامۆستا (مومتاز حەیدەری) بڵاو کرایەوە ! ، بەڵام ؛ ئەرکی زۆروگران لەسەر شانی مامۆستا عەزیز خۆی بوو ، خۆی دەیگوت: من بە هەموو نووسیەکان دادیمەوەو چاکیان دەکەمەوەو زۆر بەشیان جارێکی تر دەنووسمەوە ! بۆ چاپکردن.. ئەدەبی بێگانانی دەهێنا بەغدا ، ئەوکات ئێمە لە بەغدا دەمانخوێند ، من و مامۆستا ن□زاد عەزیز سورمێ و مامۆستا کەریم سۆفی و قوتابیە کوردەکانی سەر بە نووسین و ئەدەب یارمەتیمان دەدا .

مامۆستا عەزیز گەردی و قەڵای نووسین ..

مامۆستا ئەگەر لەسەرتاوە بە وتارو نووسین و ڕەخنە لە ڕؤژنامەو گۆڤارەکانی سەرە تای ساڵانی حەفتاکانی سەتەی ڕابردوو دەستی پێکرد .. بەڵام ؛ دوایی ڕووی لە وەرگێڕانی کتێب و نووسینی کتێب کردوو چێتر لە ڕؤژنامەو گۆڤارەکان بابەتی بڵاو نەکردەوە ، ئێستا ژمارەی کتێبەکانی ..هەندێک دەڵێن (١٤٠) کتێبەو هەن دەڵێن □ ١٦٠) و ئیواش هەن دەڵێن :(٢٠٠) کتێبە بەوەرگێڕان و نووسین و لێکۆڵێنەوە ، دەشگوترێ (٤٠) کتێبی د□ستنووسی لە نێو ک□مپیوتەرەکەی ئامادی□ بۆ چاپ ! من دەزانم مامۆستا بەردەوام خەریکی نووسین و وەرگێڕان بوو ، هەر بۆیە هەر ژمارەیەک باسبکرێ ، من بە زۆری نازانم ! بەداخەوە بە هۆی ژیانی ئەم ساڵانەی دوایی مامۆستا دەرگای ماڵی خۆی لە منیش نەدەکردەوە ، بەو هۆیەوە ناتوانم بە دڵنیاییەوە باسی ژمارەی کتێبەکانی بکەم!؟

مامۆستا عەزیز گەردی خۆشەویستی هەمووان ..

مامۆستا عەزیز گەردی وەک مامۆستایەک و نووسەرێک پیاوێکی هەتا

بەڵی خۆشەویست بوو ، هەمووان خۆشیان دەویست گەورەو بچووک ، خوێندەوارو نە خوێندەوار هەژارو دەوڵەمەند ، چەپ و ڕاست ، نەتەوەیی و ئایینی ، ئاغاو کرمانج .. ئەویش ڕێزی لە هەمووان دەگرت ، لە گەڵ هەمووان بەیەک دڵ و بەیەک ئاست هەڵس و کەوتی دەکرد ، مامۆستا لە گەڵ هیچ کەسێک .. بە هیچ هۆیەک نەدەچووە نێو ململانێوە ! هەرکەسی قبووڵ بوو وەک خۆی ڕێزی لە هەموو جۆرە بیرو باوەڕو ڕەنگ و ڕوەک دەگرت ، هیچ ڕۆژێک وای نەدەکرد بەرامبەرەکەی هەست بەوە بکات کە خۆی لەو بەرزتر دەزانێ ، ئەگەر بۆ هەر هۆیەکیش کەسێکی بە دڵ نە بووایە ! نە باسی دەکرد و نە دەیشکاندەوە ، لە گەڵ زۆر کەس یەکماڵ بوو ، دەرگای ماڵەکەی هەردەم کراوە بوو ، زۆر بە سادەییش داوەت و فەرمووی برادەرانی قبووڵ دەکرد ، کە دەچوویتە ماڵێ بۆ خۆی چی خوارد با ، ئەوەشی لە پێش تۆ دادەنا ؛ کە دەچووە هە ر ماڵێکیش بە هیچ شێوەیەک نەیدەویست بارگرانی بێت بە سەر ئەو ماڵە ، کە دەچوو هەر ماڵێک هەر زوو لە گەڵ منداڵەکان دەبوو بە برادەر.. زۆر زوو دەبوو بە ئەندامێکی خۆشەویستی ئەو ماڵە ، زانایەک بوو لە هەڵس و کەوتی سادەیی .. بە پۆشاکی سادەیی ، سادەیی ناوەوەی هەمان سادەیی بەرچاو بوو ، بە دەخۆشی برادەرانی دڵ خۆش دەبوو ، هاو بەشی خەم و دڵتەنگی هەموانیش بوو ، سەردانی نەخۆشەکانی دەکردو هیچ تازییەیەکیشی نە دەبوارد ، زۆر دەستکراوەو یەکباخەڵ بوو ، زۆر جار دوو دوو و سێ شێ و چوارو پێنج دەچووینە کەبابخانە ، کە زۆری مەیل لە کەباب بوو ، کە هەڵدەستیان هەریەکەو دەچووە پێش و دەیویشت میوانداری برادەران بکات .. دەبوو بە پێکەش پێکەش ..ئەو لەدوورەوە دەوەستاو خۆی تێکنەدەداو بە هێمنی ڕادوەستا .. تا وەستاکە دەیگووت : پارەکەی دراوە ! کێ داویەتی ؟ دەستی بۆ مامۆستا درێژ دەکرد ، هەموو بەسەرسامییەوە سەیری یەکمان دەکردو بە چاو لێکمان دەپرسی کەی و چۆن پارەکەی داوە ؟ هیچمان هەستمان پێنەدەکرد ! ئەمە زۆر دوو بارە دەبووە وە !

مامۆستا جگە لەوەی نووسەرو وەرگێڕیک زۆر گەورەو سەرکەوتوو بوو ، وەک مامۆستاو دەرزگوتنەوش کەم هاوتا بوو ، لە هەر قتابخانەو کۆلیژێک دەرزی گوتبێتەوە ، ئاستئەو قوتابخانەو کۆلیژو قوتابییەکانی بەرز کردووتەوە ، هەر کەسێک بۆی ڕێکەوتبێ قوتابی مامۆستا عەزیز بووبێ ؛ مامۆستای لە بیر نەکردووەو هەستی بەوە کردووە کە مامۆستا لەو با بەتە ئاستی ئەوی بردووەتە ئاستێکی بەرز تر ، ئەو سەرکەوتنەی لە مامۆستایەتی وای کرد بوو زۆر دایک و باوک ڕووی لێبنێن و داوای لێبکەن دەرز بە منداڵەکانیان بڵێ ، بەتایبەت لە قۆناغی دووازدە .. ئێستا زۆر کچ و کوڕی ئەو دایک و باوکانە دەتوانین بڵێین مامۆستا ئاستی خوێندن و نمرە وەرگرتنی

بەرزکــردنەوەو ئێســتا زۆر بەیــان مامۆســتان و ســەرکەوتوون لە مامۆستایەتیەکەیان ، هەر باوک و دایکێکیش کە داوای لە مامۆستا دەکرد .. مامۆستا بە خۆشیەوە قبووڵی دەکردو بە پێی خۆی دەچووە مال□□ان و ئەوەندەی پێویست بوو دەرزی بە کچ و کوڕەکانیان دەگوت و هاوکاری دەکردن ، ئەمەش هەمووی بە خۆبەخشێ و بێ بەرامبەر بوو ، مامۆستا لەم ڕووەو بۆ ئەم ئەرک و ماندوو بوونە هیچی لە هیچ کەس قبووڵ نەدەکرد . ژمارەی ئەو کچ و کوڕانەی مامۆستا دەرزی تایبەتی پێگوتوون .. ژمارە یەکی کەم نین !؟

سەردەمی دەرگا داخستنی مامۆستا عەزیز گەردی ..

برادەرایەتی من و مامۆستا عەزیز .. برادەرایەتی نە بوو ؛ برایەتی ڕوحی بوو ، لەم ماویەی ئێمە پێکەوە بووین مامۆستا چاکەو پیاوەتی و برایەتی وای لە گەڵ من کردووە ، هیچ یەک لە براکانم بۆیان هەڵنەکەوتووە ئەمەم لەگەڵ دا بکەن ! لە برایەتی ڕوحی دا سنووری نە بوو ، منیش ئەوەی بۆم کرابێ ..چ مامۆستا خۆی داوای کرد بێت ، چ من خۆم پێ حەسیابم درەنگم نەکردووەو درێخیم نە کردووە و کەمم نەکردووە ، خۆشەویستی من بۆ مامۆستا عەزیزی برای ڕوحیم .. سنووری نە بـــوو ! گێڕانەوەی مێـــژوو و چێڕۆکەکـــانی ئەم بـــرایەتیە ڕوحیە بەئاســانی تەواو نــابێت . مـن لە ســاڵی (١٩٩٩ – ٢٠٠١) دا قۆنــاخی ماستەرم بە نێو تونێلێکی دۆزەخ ئاسادا تەواو کرد و ماستەرەکەم بەراوردی ئەفسانە بوو لە نێوان ئەفسانەی کوردی و فارسی بە تیمەی گەڕان بە دوای نەمریی دا ، هێندەی پێ نە چوو هەستم کرد مامۆستا بوو بە کەسێکی تر ! سڵاو وەرناگرێتەوە ، سڵاو ناکات و ڕووم ناداتێ ! هەرچێم کرد بێ فایدە بوو ! من لە ژیانما زۆر کارەساتی گەورە م بەسەر هاتووە ، زۆر جار لە مەرگی مسۆگەر گەڕاومەتەوە ، داو وفاق و شۆکی وام بۆ داندراوەتەوە کە یەکسەر توشی دڵوە ستان ومێشک لە کار کەوتنبم ! هیچ یەک لەم ئازارانە وەک ئازاری قسە نەکردنی مامۆستا پڕ ئازار نە بوو !! ئێستاش نازانم چۆن توانیم بەرگەی ئەو قسە نەکردنەی مامۆستا عەزیز برای ڕوحیم بگرم ؟! هیچ کارێکی مامۆستا هیچ قسەیەکی خەڵک وێنەی جوانی مامۆستا عەزیز گەردی و خۆشەویستیە ڕوحیەکەی برای ڕوحیمی لای من نەگۆڕیوە !؟ وازم نە هێنا دوازدە جار من خۆم و هەوڵم دا ، زۆر جاریش برادەرانی دڵسۆز بێ ئەوەی من ئاگادار بم هەوڵیان داوە مامۆستا لە گەڵ من ئاشت بکەنەوە ! بێ ئەنجام بوو ، تا من نامەیەکم بۆ نووسی بە هۆی برای بەڕێزم ڕۆمانوس و ڕەخنەگری ناسراوو ناودار مامۆستا (سابیر ڕەشید) بۆم نارد . بەداخەوە نامەکەی وەر نەگرتبوو !؟

من نازانم مامۆستا بۆچی لە من ڕەنجا بوو ! ئایا منیش هەر ئاوا ڕەگەڵ ئەی حەمکە خەڵکە کەو تبووم کە مامۆستا بێ ئەوەی گوناهێکیان

هەبێت لێیان کەوتبووە گومان و قسەی لە گەڵ نە دەکردن و دەرگای بەڕوودا داخستبوون ؟! یان کەسانێک بە مەبەست و بە ئەنقەست و بە تایبەت ئێمەیان لێککرد !؟ تێکچوونی نیوانی من و مامۆستا بە هەر هۆیەکیان بێت ؛ گەورە ترین زیان بوو لە دوو برای ڕوحی کەوت .. کە جگە لە خۆشەویستی روحی هیچ بەرژەوەندیەکی تایبەتمان لە گەڵ یەک دا نە بوو ! جگە لەمەش وەک دەزانن مامۆستا عەزیز گەردی هەر زوو لە کارە ئەدەبیەکانی دەستی بە وەرگێڕانی – ئەفسانەی گەڵان – کرد و بەردەوام بوو و تێدا کوڵا بوو ، منیش کە بە درەنگەوەو بە زەحمەتی زۆرەوە ڕێم کەوتە زانکۆو تازە بە تازە کارم لە سەر ئەفسانە دەکرد و وەک جوجەلە ڕوو لە گوڵی ئەفسانە دەمچریکاند؛ نیازمان وابوو پێکەوە کار لەسەر ئەفسانەی کوردی بکەین ! سەت مخابن ئەو دەرگا داخستنەی مامۆستا ئەو پێکەوە کار کردنەی لە بار برد ؛ بە لە بار چوونی ئەم فرسەتە گەورە ترین زیانیش بە نێوەندی ئەدەب و لێکۆڵێنەوەی کورد کەوت ، بە تایبەت لە بابەتی فۆلکڵۆرو ئەفسانەو کلتورەوە ، زیانێک کە هەرگیز مێژوو بۆی قەرە بوو ناکرێتەوە !؟ سەرباری ئەوەش ئەگەر هاتبا لەم قۆناغەی ژیانی مامۆستا عەزیز چەند برادەرێک پەیوەندیان بە مامۆستاوە ن□ پچ□ا بوا ؟! بەتایبەت لە گەڵ من زۆر بە دڵنیاییەوە دەیڵێم .. مامۆستا ئەو ئەنجامەی نە دەبوو کە تێیکەوت ! نێوەندی کوردیش ئەو زیانە گەورەیەی نەدەکرد !؟!

نەک هەر لە گەڵ من ، بەردەوام دە مبینی و دە مبیستەوە کە مامۆستا قسە لە گەڵ فلان و فلان ناکات لە گەڵ فلان و فالانیش تێکی داوە .. بەرە بەرە دەرگای بە ڕووی هەرە زۆری برادەرانی تەمەن و بەڕێز خۆشەویستانی خۆی داخست ، نەک هەر دەرگە داخستن ، زۆر جار بە توندی و ڕە قی و دڵ شکاندنەوە وەڵامی دەدانەوە ! هەتا دەهات حاڵەتی مامۆستا دەبوو بە گشتی و هە میشەیی !؟ مامۆستا عەزیز تەواو گۆڕابوو ، بە هیچ شێوەیەک مامۆستا عەزیز گەردیکەی پێشان نە بوو ! ئەم گۆڕانە هەر لە پەیوە ندیە فراوانەکەی دانە بوو لە گەڵ خەڵک و دۆستانی ! مامۆستا لە ڕووی هەڵس و کەوت و باری دەروونی و جەستەیی و کۆمەڵایەتیش تەواو گۆڕا بوو ، بە ئاشکرا پێیەوە دیار بوو ، هەمووان باسیان دەکرد ، خەڵکانی بەڕێزو دۆست لە گەڵ مامۆستا لە دوورەوە دەهاتن و دەچوون بیبێنن ، بە داخەوە دەرگای بە ڕوودا نە دەکردنەوە ! بەڕێزی وا هەبوون لە دەرەوە ی وڵات دەهاتنەوە بە خۆشەویستیە دەچووون تا وەک جاران مامۆستا ببێنن و لەگەڵی دانیشن و بیدوێنن ! نە خێر مامۆستا عەزیز مامۆستا عەزیزی جاران نە بوو کە ڕوو خۆش و قسە خۆش و دانیشتن خۆش بوو!

هەرچێ سەرم دەهێناو دەبرد .. نەمدەزانی مامۆستا لە سەرچێ لە من

حادزە ! زۆرم مەبەست بوو دانیشین و قسە بکەین ؛ ئەو بڵێ : مەولود بۆچی واتکردووە یان واتگوتووە ؟! تا من بۆی ڕوون بکەمەوە ، ئەگەر توانیم ڕازی بکەم..کەمن کارێکم نەکردوو□و تەیەکم نە گوتووە کە دڵی مامۆستا گەرد بگرێ ؟ مامۆستا هاتە قەناعەت ئەوا هەردووکمان ئاسودە دەبین ، ئەگەر زانیم لە چێ دڵی ڕەنجاوەو نەشهاتە قەناعەت ! ئەوا لای کەم من دەزانم مامۆستا بەچێ و لە چی لەمن ڕەنجاوە ؟ نە خێر ماموستا ئەو فرسەتەی نەدامێ گوێم لێ بگرێت و گوێی لێڕبگرم !
زۆرم لا گران بوو دوو کەس زیاتر لە پەنجا ساڵ هاوڕێ و برای ڕوحی یەکتر بن نەتوانن دە دەقیقە لە گەڵ یەک دانیشن و ئەگەر کێشەیەک لە نێوانیان هە بێت ڕا بگۆڕنەوە چارە سەری بکەن !؟ بەڵێ مامۆستا ئەو دەرگای دایخست و نە یکردەوە تا نەخۆش کەوت لە ن□خۆشخانەیان خەواند ! ڕۆژی یەکەمی نەخۆشخانە برای بەڕیزم (دکتۆر عەبدوڵڵا خدر مەولود) تەلەفۆنی کردوو فەرمووی مامۆستا لە ن□خۆشخانەی (ژینی نێو دەوڵەتی)یە ئەمڕۆ من چووم سەرم لێ داوە .. دکتۆریش وەک من مامۆستا عەزیز قسەی لە گەڵ نەدەکرد ! کە دکتۆر عەبدوڵڵا گوتی نەخۆشەو لە نەخۆشخانە خەوتووە ..یەکسەر چوومە دیدەنی ، کە چووم ..چ ببێنم !! مامۆستا پێستی ڕووی بەسەر ئێسکی ڕوومەتی دا کەوتبوو ، چاوەکانی کرابوونەوە .. بۆی چووم و دەستی بەرزکردەوە ، من دەستم گرت و ماچم کرد .. لەو دەم دا هیچ قسەیەک نەدەکرا بەو دە ست ماچکردنە هەموو شتێکم پێ گوت ، دانیشتم گوتی : بە خێر بێیت ..چاوەکانم پڕ فرمێک ببوون ! چل ساڵ پێکەوەیی و دەساڵ لێکدابڕانم لە یەک چرکەدا هاتنەوە بەرچاوم ؛ مامۆستا عەبدوڵقەهارو مامۆستا کوردۆی برای و پوورزاکانی و چەند بەڕێزێک لەوێ بوون . مامۆستا عەبدولقەهار گوتی : دکتۆر دوێنی کە هێناما ن□نەخۆش خانە گوتی:(قەهار ئەوە لۆ برادەرکانم کەس دیار نیەو سەرم لێنادا□ن ؟! گوتی منیش گوتم برادەرەکانت زۆر هاتنە لات و ئەتۆ دەرگات لێ نەدەکردنەوە ! مامۆستا عەزیز دەڵێ : چۆن من دەرگا لە برادەرەکانم ناکەمەوە ؟!) کە ئەمەم لە مامۆستا عەبدولقەهار بیست ،،گوتم : ئێستا مامۆستای عەزیز مامۆستا عەزیزی جارانە بەدڵ و هەست و هەڵس و کەوتەوە ؛ ڕاستە ئەوە مامۆستا عەزیز نە بووە ، ئەوەی دەرگای لە برادەرەکانی نەدەکردەوە ، ئەوە عەزیز گەردی□کی دی بووە ! ئەوەی دەرگای لە برادەرەکانی نەدەکردەوە .. کەسێکی تر بوو عەزیز گەردی نە بوو !؟!

ئەو عەزیز گەردییە کێ بو کە دەرگای لە دۆست و برادەرانی نەدەکردەوە ؟!

من بۆ خۆم دەتوانم ..ئەو عەزیزگەردییەی کە دەرگای لە دۆست و

برادەرانی نە دەکردەوە ، ئاوای بناسێنم و هەکەی بدۆزمەوە ولە چەند خاڵێک دا باسی بکەم !!
یەکەم : مامۆستا عەزیز هەر ئەوساڵەی کە لە خانەی مامۆستایان وەردەگیرێ ، دەتە هەولێرو خانووێکی خۆیان دەبەت و بەتەنیا لە خانەی مامۆستایان دەخوێنێ ، ئەو تەنیاییەی نێو ماڵ لەوێوە دەستی پێکردو تا کۆچی دوایی کرد درێژەی کێشاو هەربە نەتەنیا دەژیا . !
دووەم: ئەو تەنیا ییە وای کرد بوو لە هەر کارو بڕیارێکی خۆی ..هەر خۆی بیری لێبکاتەوەو هەر خۆشی بڕیار بدا و واتە زۆر کەم وتووێژو ڕاگۆڕینەوەی بە هیچ کێشەیەک لە گەڵ هیچ کەسی ترنە دەکرد .
سێیەم: مامۆستا گەنج و تەنیا بوو .. ژنی نە هێنا بوو ، زۆر کەس لێرەوە دەچوونە نێو ژیانی تایبەتی ئەوو زۆر بەیان بە دەسەزیەوە پێیان دەگوت : بۆچی ژن ناهێنی ؟ تاکەی بەتەنیا بیت و ئەوە پیربووی وەرە فلان کچی بخوازەو من بۆت ڕێک دەخم و .. زۆری تر لەم جۆرە قسانە ، کەسانێک بە وەخت و ناوەخت ئەم پرسیارو پێشنیارانەیەن دەخستە بەردەم مامۆستا ..ئەم بابەتە هێندە دوو بارە دەکرایەوە کەسانی جۆراو جۆرو لە وەخت و ناوەخت و بە شێوازی توندو نەرم و لە ناکاووبەردەوام مامۆستایان زۆر ئازار دەداو بریندارو هەستیارتر دەکرد !! ئەوەش بەڵام ..هێندەی من ئاگادر بم مامۆستا خۆی یەک دوو هەوڵی ژنهێنان و ڕێککەوتنی هە بوو لە گەڵ یەک دوو خاتوونی بەڕێز ، بە داخەوە هەوڵەکان سەریان نەگرت ، دەکرێ ئەم هەوڵە کە سەنیەی خۆشی کەسەریان نەگرت هەیەك بێت لە بێ تاقەتی و بریندار ی و هەست ناسکی مامۆستا !
مامۆستا ئەم هەستیارو برینداریەی خۆی دەرنەدەبڕی و بەردەوام خۆی دەخواردەوەو دەیهاویشتەوە هەناوی خۆی ؛ لە دەروونەوە لە ڕووحەوە ئەم بابەتە تەواو ماندووی کرد بوو ! ناخۆش ترین ئازاری دەروونیش ئەوەیە ، کە لە ناوەوە ئازارت بدات و تۆش بە ئاشکرا دەری نە بڕیت و وەک گرێیەک بیخەیتەوە نێو دەروونت ، مامۆستا ئاوای لێهاتبوو! ئەم پرسیارو پێشنیارە هەست بریندارە کەرە بەردەوام بوو تا لە ژیان دابوو !
چوارەم : گەییشتینە سەردەمی دەسەڵاتی کوردی ، دیسان زۆر خەڵک کە مامۆستایان دەبینی پێیان دەگوت : ئەوە بۆچی ناتکەن بە وەزیر ؟ ئەوە بە حیزبەکان ئاوڕت لێنادەنەوە و هیچ یارمەتیەکت نادەن ؟! زۆر پرسیاری تر بەردەوام ڕوو بە ڕووی مامۆستا دەکرایەوە ؛ ئەمە هێندەی تر مامۆستای هەستیارو ماندوو و بریندار تر دە کرد ! لە نێو حکومەت و حیزبەکانیش کەسانی هەبوون بە دەسەزیەوە پێشنیاری کارو یارمەتیان بە مامۆستا دەکرد ، مامۆستا هەموو ئەمانەی ڕەت

دەکردەوە ، ئەو تەنیا وەزیرو سەرکردەی مەیدانی خوێندنەوە و بیرکردنەوەو نووسینی خۆی بوو ، مامۆستا پیاوی ئەوە نە بوو پێی بڵێی وەرە ئەم کارە بکەو بەم جۆرە کار بکە ! ئەو پاڵەوانی مەیدانی خۆی بوو .. ئەوکارەی دەکرد کە خۆی پێی خۆش بوو ، بەم جۆرەی دەکرد کە خۆی دەیویست ! باشترین یارمەتی بۆ مامۆستا عەزیز گەردی ئەوە بوو .. لێی گەڕێی ئەو دەیەوێ چێ بکات و چۆن بکات با ئاوا بکات ! ئەم پرسیارو پێشنیارەی بۆ ژن ناهێنی و بۆ ناتکەن بەوەزیر هەردووکیان لێکیان داو مامۆستایان تەواو هیڵاک و بێ تاقەت کرد ، دە مبیستەوە ، بەداخەوە ! تاک تاک نووسەرو مامۆستای زانکۆش هەبوون بەم بابەتانە برینی مامۆستایان دەکوڵاندەوەو دەماریان دەگرت .. ئیتر لێرەوە و دەکرێ شتی تریش هەبێت من نەیزانم ! مامۆستا خۆی پێنەگیراو تەقیەوە ..زۆر خراپ تەقیەوە ! دۆست و نادۆستی لێ تێکەڵ بوو لە هەموو کەس کەوتە گومان !؟ قسەی چاک و خراپی دۆست و دڵسۆزی بە خراپ وەر دەگرت و بە توڕە یی و هەڵچوونەوە وەڵامی دەدایەوە ! ئیتر قۆناغێکی تازەو توند لە ژیانی مامۆستا دەستی پێکردو مامۆستا عەزیزی لە ژیانی هێمنی و ئاسودەیی دابڕێ و خستیە نێو توڕەیی و بەدگومانی ونیگەرانی وتەنیایی و هەڵچوونەوە ! بە داخەوە لەم کاتانە دا کە هەڵدەچوو مامۆستا ب□ تەواوی دەبوو بە کەسێکی دی ! نزیک ترین برادەرو خۆشەویست ترین برادەرو کۆنترین برادەری نەدە پاراست و بە توند ترین شێوەو بە ڕەق ترین وشە ڕوو بە ڕووی دەبووەوە ! جێی داخە..! لێرە بەدواوە دە مبیستەوە و دەیانگوت : عەزیز گەردی تێکچووە ! عەزیز گەردی شێت بووە !!؟

کۆمەڵگەی کوردەواری کۆمەڵگەیەکە ، تاکەکانی زۆر بە بێ باکی دەست لە ژیانی تایبەتی کەسەکان وەردەدەن ، بە تایبەت کەسانی دەستەبژێرو دیارو ناسراو ، هەندێکێس ل□رز□ ت لە ئازار دانی کەسانی تر دا دەبینن ! هەر هێندە بەسە برینێکت کەوتە دەرەوە هەمووان ئەو برینە گەورە دەکەن و بەردەوام دەیکو□ننەوەو ئەو ئازارە زۆر تر زۆر تر دەکەن ؛ کەسیان بیری لە چارە سەری و تیمار کردنی برینەکە نەدەکردەوە ! ئیتر لە ئەنجامی ئەم بەردەوامیە ، کەسانی وەک مامۆستا توانای تێکەڵێ ئەو تاک و کۆمەڵگەیان نامینێ و تەنیایی و گۆشەگیری هەڵدەبژێرن و دەرگا بەسەر خۆیان دادەخەن و دەرگا لە کەم کەس دەکەنەوە ! ئەو تاک و لوکەی کە مامۆستا لەم کاتەدا دەرگای بەڕوو دا دەکردنەوە ، ئەوانیش کەسی وایان تێدان دا هەبوو کە هەر ئەوان بەشێک بوون لە دروست بوونی ئازارو بەدگومانی و توڕەیی و هەڵچوونی مامۆستا ، مامۆستا پێشتر خۆی پێناسەی تەواوی ئەم کەسانەی بە دروستی کرد بوو ، بەڵام ، لەم کاتەدا مامۆستا بە

تەواوی بیردۆزەکەی لێ سەراو بن بوو بوو.. دوژمنی لێ بوو بوو بە دۆست و دۆستی لێ بوو بووبە دوژمن !؟ بەدگومانی ونیگەرانی و ڕەشبینیەکی لا دروست بوو بوو کە دۆست و دوژمنی بۆ لێکجیا نە دەکرایەوە ، ئەم قۆناغەی ژیانی مامۆستا پێویستی بە کەسانی دڵسۆزو دۆست هەبوو ، دۆستێک لای کەم مامۆستا لێێ بە گومان نە بێت و ئەو دۆستەش بە زانایی و دڵسۆزیەوە هەوڵێ چارە سەری نە خۆشیەکەی مامۆستا بدات !! بە داخەوە ئەو دۆستە نە بوو ، یان ڕاستتر ڕێگای بە کەس نەدەدا ..ئیتر ئەم بارە دەروونیە توندە باری جەستەییشی گرتەوەو نە خۆشیەکانی تریشی دەستیان لێساندوو بەرە بەرە مامۆستایان بەرەو ئەو شووێنە برد ، کە دواجار هەموومان بۆی دەچین !؟

بەڵێ دەیانگوت .. عەزیزگەردی تێکچووە ! عەزیز گەردی شێت بووە !؟ بیستوومەو خوێندووتمەوە زانایەکی فەرەنسی .. کە ئێستا ناوەکەیم لە بیر نەماوە..هێندە بە گەرمی وبە ڕشتی و بەردەوامی بەزانستیەوە لە نێو تاقیگەکەی دا کاری دەکرد ، شەوو □ۆژ ، تا باری دەروونی و کۆمەڵایەتی تێکچووو ..تێکچوو و کەوتە سەر شەقام ! کەوتە سەر شەقام ئەوەی لە کوردەواری پێی دەڵێن: شیت ..هەر شێت بوو ! ئەو زانایە شیت بوو ، بەڵام ؛ نە ژنەکەی و نە دەزگا زانستیەکان و نە حکومەت ..وازیان لێ نەهێناو پشتیان بەر نەداو یار□تینداو تا گەڕاندیانەوە نێو تاقیگەو سەرکارە زانستیەکەی ، دوا جار کارێکی کردو داهێنانێکی داهێنا خەڵاتی نۆبلی پێ وەرگرت ، ئێستا فەرەنسا لە سای ئەو شێت بووە ، خەڵاتێکی تری نۆبلی بۆ زانستی خستە سەر خەڵاتەکانی تری خۆێ ! بەڵام ؛ لە کوردەواری ئەگەر نۆبلی وەربگری شێتت دەکەن ؛ وات شێت دەکەن هەرگیز چاک نەبیتەوە ! مامۆستا عەزیز گەردی ئەو زانا کوردە ی شایان بە خەڵاتی نۆ بل بووە ، ئێمە شیتمان کرد ! شیتمان کردو وازمان لێهێنا !؟ گۆشەگیرمان کردو تەنیا تر مان کرد ، لە تەنیایی دەروونەوە بۆ تەنیایی نێو ماڵەوە بۆ تەنیایی نێو کۆمەڵگە ، تەنیای□کی کوژە ر و لە نێو ئەم تەنیاییە دا بە جێمان هێشت !؟!

دیارە نابێ هەوڵێ خانوادە بەڕێزەکەی و برا و خزمە دڵسۆزاکانی لە بیر بکەین ، کە ئەوەی لەدەستیان هات بۆیان کرد ، بەڵام ؛ لە ڕاستی دا خزمەتکردنی مامۆستا عەزیز تەنیا ئەرکی کەس و کارو براو خزمەکانی نە بوو .. ئەرکی دەزگا زانستی و پەروەردەییەکانی وەک زانکۆی سەلاحەدین و وەزارەتی خوێندنی باڵاو وەزارەتی پەروەردەو وەزارەتی □ۆشنبیریی و دۆست و برادەرەکانیشی بوو ، ئەو ئەرکەش دەبووایە زۆر زوو دەستپێبکرێ ، نەک کاتێک کار لە کار دەترازا□ و چارە سەری ئەستەم دەبێت ! دواجار میللەتی کورد (مامۆستا عەزیز

گەردی) یەکی لەدەست چوو کە هەرگیز مێژوو ناتوانی جارێکی تر عەزیز گەردیەکی ئاوامان بۆ دووبارە بکاتەوە ! بەداخەوە.بە هەزار داخەوە …

وەک پێشتر نووسیم کە چوومە خزمەت مامۆستا لە نەخۆشخانە ، ڕۆژی دووەمیش ئێوارەو بەیانیەکەی دەچوومەوە لای ، هەرچەندی بەم دەکرا دەکێشام دەی بدەمەوەو ورەی بەرز بکەمەوەو تارمایی مردنی لەبەر چاو بڕەوێنمەوە ، هەستم دەکرد مامۆستا گۆڕاوەتەوە سەر ڕەوشە ژیانە ئاساییەکەی پێشان ، بە خێرهاتنی هەمووان دەکات و هەوڵدەدات بەم نە خۆشیە هەستی هەمووان ڕابگرێ و سۆزی خۆی دەرببڕێ ؛ بەداخەوە ئەم گۆڕانەوەیە لە کاتێک دا بوو کە مامۆستا چارە سەریە جەستەییەکانی ببوو بە ئەستەم ! ئێوارە بوو درەنگ داهاتبوو دوو برادەر چاوەڕێ بوون من بیانبەمەوە ماڵ . گوتم : مامۆستا ئیزنم دەدەی ؟ گوتی دانیشە بۆچی دەڕۆی ؟ دانیشتم زۆرم پێخۆش بوو .. دوو جار تەلەفۆنم بۆ هات ، ئەو بەڕێزانە بوون کە چاوەڕێی منیان دەکردم . پێمگوتن مامۆستا ئیزنم نادات ! گوتم : مامۆستا هەموو نە خۆشیەک چارەسەری هەیە ، من چاوەڕێم چاک بیتەوەو وەک جاران خەریکی ژیان و نووسین بین پێکەوە ! گوتی : من لە مردن ناترسم ! مردن ئاساییە ..هەندە هەیە من و شەقاوەیەک وەک یەک دەمرین ! تۆو شەقاوەیەکیش وەک یەک دەمرن !! لەم کاتە دا پزیشکەکان هاتنە ژوورەوەو دەبوایە بچینە دەرەوە !! بەیانیەکەی تەلەفۆنم بۆ مامۆستا عەبدولقەهاری برای مامۆستا کرد تا هەواڵی بپرسم ؛ جێی داخەوە ..وەڵامەکە یەکجار ناخۆش بوو…بەدەست خەم نە بوو هەتا دەنگم تێیدا بوو لە برا ڕۆم دا ..گریام ..گریام ..گریام ..

مەولود ئبراهیم حەسەن
هەوڵێر – نەورۆزی ٢٠٢٣

پاڵەوانێک لە دەرەوەی مێژوو…

شیعر: مەولود ئیبراهیم حەسەن

دەردە دڵێک .. بۆ گیانی پاکی (مامۆستا عەزیز گەردی) مامۆستاو برای ڕوحیم .

سەرەتای مانگی ٧/ ٢٠٢٢ هه ولێر

لە ئەفسانەیەکی هاوبەشی ئازەری وکوردی دا پاڵەوانێک هه یە بە ناوی (دومرلە سەرشەت) ، ئەو پاڵەوانە وەختی مردنی دێت ، عیزرائیل لە شێوەی کۆتر لێی دێتە ژوورێ ، دومرلەسەرشیت

دەیناسێتەوە و ڕادەکێشێتە شیمشێری و دەڵی : هێی ..عزرائیل نەکەی لێم بێیتە پێش دەنا بەم شمشێرە باڵت دەپەڕێنم ، من هێشتا زۆرکارم ماوە بیانکەم ! تۆ بڕو ڕوحی ئەوانە بکێشە کە کارناکەن ! یان کاردەکن و زیان بە مر□ق د□گەیێنن ! بڕۆ ..بڕۆ ڕوحی ئەوانە بکێشە کە خۆشی خۆیان لە بەد بەختی کەسانی تردادە بێنن !! ! ! مامۆستا (عەزیز گەردی) زۆر کاری مابوو بیانکات و وەک هەمیشە بە نووسینەکانی دڵی میللەتەکەی خۆش کات ، منیش زۆر کارم ماوە بیانکەم!! بەڵام ؛ ......

پاڵەوانێک لە دەرەوەی مێژوو…

**

پاڵەوانێک لەدەرەوەی مێژوو..
مێژووێک
ڕووی نەداوەو نە نووسراوەتەوە
مێژووێک
نە بیستراوەو نە خوێندراوەتەوە
مێژووێک
لە هیچ مێژووێک ناکات
لەو مێژووەوە دا
پاڵەوانێک هه ڵکەوتووە
لە هیچ پاڵەاوانێک ناکات
پاڵەوانێک
نە شمشێری دەم تیژی هه یە
سەران بپەڕێنێ
نە ڕمی نوک تیژی هه یە
ئەسپ و سوار پێکەوە بسمێ
نەگورزی گرانی هه یە
دیواری قەڵایان بڕوخێنێ و وڵاتان داگیر بکات
پاڵەوانێک
نە کیشوەران گەڕاوەو
نە لە دەریایان پەڕیوەتەوە
پاڵەوان چەندین قەڵای داگیرکرد

**

پاڵەوانێک
لەماڵێکی سادە
لەدایک و باوکێکی سادە
لە گوندێکی سادە

لە(بە حرکە) یەکی سادە تر(١)
بە سادەیی پێی خستە سەر زەوێ
بەسادەیی زمانی گرت
بە سادەیی گەور□ بوو
بەسادەیی زمانی دایک و باوکە سادەکەی فێر بوو
هه ر بە سادەیی
بە بەرزترین پلەی بەرزیی گەیی
**
پاڵەوانێک
زمان..نا
بنزاری بنزار
بنزاری دایک و باوکە سادەکەی
کرد بە چەکی ژیا ن
بە چەکی بەرگری
بە چەکی تێکۆشان
پاڵەوان ئەم چەکەی کرد
بە چەکی بەرگری لە میللەتەکەی
بەو چەکە بەگژ داگیرکەر داهاتەوە
**
پاڵەوان ..ئەو زمانە بنزارەی کرد
بەزمانی شیعر
بەزمانی ئەدەب
بەزمانی زانست و لێکۆڵینەوە
لەو زمانە قەڵا یەکی دروستکرد
قەڵا یەک بەکەس داگیرناکرێ
قەڵا یەک بە هیچ کەس ناڕوخێ(٢)
قەڵا یەک.. ئیتر بوو بە مێژوو
مێژووێک لەدەرەوی مێژوو
قەڵا یەک دەستکردی پاڵەوانێک
پاڵەوانێک لە هیچ پاڵەوانێک نەچوو
پاڵەوانێک لەدەرەوی مێژوو
مێژووێک لە دەرەوەی ڕوودان

پاڵەوانێک
لەسەرەتاوە پرسی بەکەس نەکرد

چاوی لە کەس نەکرد
پشتی بەکەس نە بەستا
پاڵەوانێک لە کەسی نەدەکرد
هه ر خ□ی بوو پاڵەوان
پاڵەوان
پاڵەوانی مێژووێک بوو
لە هیچ مێژووێکی نەدەکرد

پاڵەوانێک
پاڵەوانێکی ئەفسانەیی نەبوو
پاڵەوانێکی بەرچاو بوو(٣)
ئەفسانەیەکی پاڵەوان بوو
پاڵەوانێکی بەرچاو
پاڵەوانێک لە دەرەوەی مێژوو
بەرچاوێک لە دەرەوەی ئەفسانە

ئەو پاڵەوانە
مرۆڤێک بوو لە پاڵەوانیەتی دا
ئەو پاڵەوانە
پاڵەوانێک بوو ڵە مرۆڤایەتی دا
ئەو پاڵەوانە
پاڵەوانێک بوو لە خزمەتکردن دا
ئەو پاڵەوانە
خزمەتکارێک بوو لە پاڵەوانیەتی دا
**
پاڵەوانێک
بەتەنیا هات و
بەتەنیا کاری کردو
بەتەنیاش ڕۆیشت
تەنیاتر لە تەنیایی
جێی هێشتین
بەرەو تەنیاییەکی تر
**
پاڵەوانێک تەنیاو تەنیا

نا .. پاڵەوانێک لەشکری وشەی لە بەردەست بوو
کێوی زمانی لە پشت بوو
پاڵەوانێک خاوەنی دەریای کلتوور بوو
پاڵەوانێک لە خەلوەتی خوێندنەوەو
لە کێڵگەی نووسینە وە
لە خەرمانەی بڵاوکردنەوە دابوو

پاڵەوانێک بەسادەیی ژیا
بە سادەیی دەیخوارد
بە سادەیی دەیپۆشی
بەسادەیی دەژیا
بەسادەیی کاری دەکرد
بەسادەیی داهێنانی دەکرد
بە سادەیی قەڵای وشەی هەڵنا
قەڵایەک بە هیچ دیکتاتۆرێک داگیرناکرێ
بە هیچ بۆمبێک ناڕوخێ

پاڵەوانێک چەندین قەڵای داگیرکرد
قەڵای زمان .. بەسادەیی
پاڵەوان پردی لە نێوان زمانەکان دروستکرد
پردی وشە
پردی کتێب ..
پردی وەرگێڕان
پاڵەوانێک بەسادەیی
وەرگێڕانی کرد بە وەرگێڕان
لێکۆڵینەوەی کرد بە لێکۆڵینەوە
پاڵەوانێک .. کۆکردنەوەی کرد بە کۆکردنەوە
پاڵەوانێک .. کۆکردنەوەی کرد بە کتێب

پاڵەوانێک
کە دەچووە مەیدان
لەسەر لبادێکی ڕووت
شانی دەخستە سەر بالیفێکی تووک

لاپ□□ی سپی نە نووسراو
خۆی لە بەردەم نەدەگرت
وەک لە شکرێکی هه ر گیز نە شکاو
**
پاڵەوا نێک
پێش ئەوی بمرێ
ئەو مەرگی کوشت
ئەگەر مردن نەمانی – جەستە – یە
ئەو ئاوی زیندووێتی – ناو – ی ڕشت
پالەوا نێک پێش ئەوەی بمرێ ئەو مەرگی کوشت
**
پاڵەوا نێک
عاشق .. عاشق تر لە هه رچی عاشق هه یە
عاشق بە وشە
عاشق بە کلتوور
عاشق بە زمان
پاڵەوا نێک
عاشق ..عاشق تر لە هه رچی عاشق هه یە
عاشق بە نووسین
عاشق بە کتێب
عاشق بە وەرگێڕان
پاڵەوا نێک یەکەمجارە- داستانی عەشقی وشە – ی داهێنا
**
پاڵەوا نێک
مامۆستای هه موو پاڵەوانان
مامۆستای هه موو مامۆستایان
مامۆستای هه موو نەوەکان
پاڵەوا نێک
مامۆستای هه موو پاڵەوانەکان
پاڵەوانی هه موو مامۆستایان

پاڵەوا نێک
کۆمەڵگا
مەدالیای شێتی کردە مل
عاقڵانە بەردەوام کاری داهێنانی دەکرد

کۆمەڵگا
گەشەی تەنیایی بە هەڵبژارد
عاشقانە بەردەوام بۆ کۆمەڵ کاری دە کرد
**
پاڵەوانێک
مێژوو دروستی نە کرد
ئەو مێژوی دروستکرد
مێژووێک
لە هیچ مێژووێک نەدەچوو
مێژووێک ڕووی نەداوە
مێژووێک نە نووسراوەتەوە
مێژووێک نەخوێندراوەتەوە
مێژووێک لە دەرەوەی مێژوو
**
پاڵەوانێک
چاوی بەسەر لاپەڕەی خوێندنەوە بوو
پەنجەی بە سەر وەرگێڕانی لاپەڕە بوو
دەستی لە گەرمەی چاپ دا بوو
عەزڕائیل بە شێوەی کۆتر نا
بە هە ناسەیەک هە ناسەی مەرگ
لە دەمیەوە چوو
لە لووتیەوە هاتەدەرەوە
پاڵەوانێک هێشتا کاری زۆری مابوو
ئەو پاڵەوانە عەزیزێکی بێگەرد بوو
(گەردی) یەکی پێ عەزیز بوو(٤)
ئەو پاڵەوانە عەزیز بوو
ئەو پاڵەوانە لەدەرەوەی مێژوو بوو
ئەو پاڵەوانە (عەزیز گەردی) بوو
ئەو پاڵەوانە هە ر خۆی بوو
ئەو پاڵەوانە لە هیچ پاڵەوانێک نەدەچوو
**
تێبینی :
(□) بەحرکە .. زێدی لە دایکبوون و ژیان و نووسین و مەرگی مامۆستایە .
(□) لەم دێڕە شیعرەدا بۆنی شیعرێکی (فیردەوسی) دێت کە لە پەسنی (شاهنامە) دا دەنووسێ : (قەڵایەکم لە وشە دروستکردوە بە باوباران لە نیو ناچێ)

(□) بەرچاو : من ساڵا نێکە (بەرچاو) لە بەرامبەر وشەی (واقیع) دا بەکاردەهێنم .
(□) عەزیزگەردی : مامۆستا هه رچەندە نازناوی (گەردی) لە ناوی ئەو عەشیرەتەوە وەرگرتووە کە خۆی سەر بەو عەشیرەتەیە ، بەڵام؛ بە هیچ شێوەیەک لە ژیانی دا (خانی) مەزن گوتەنی: (تەعەسوبی عەشیریی) نەبووە، هه میشە مرۆڤێکی کورد بووە .
(□)
**

بۆ دایکم سەفەری نەکرد بۆ کەنەدا.. چرۆ زەند

پاش کۆچی باوکم، ماڵ چۆڵ وخامۆش بوو. هەرکەس گەڕا یەوە ماڵی خۆی. منیش گەڕامەوە بۆ کەنەدا، پاش ئەو لەدەستچوونە. ویستم داوەتنامە بۆ دایکم جێبەجێ بکەم تا بێت بۆ کەنەدا بۆ ماڵەکەم، بۆ ئەو ماڵەی دایک وباوکم نەیان دیوە. دایکم سێ جار ڕەفزی وەرگرت. دایکم هەرگیز نەی توانی سەفەر بکات

دایکم نەی ویست سەفەر بکات. لە سەرەتای ساڵەکانی دووهەزاردام خوازیار بووم دایکم وباوکم نیشتمانی دووەمم ببینن، بێنە ئەو ماڵەی بەتەنێ بنیاتم ناوە، بەڵام کەسیان نەیان دیت. باوکم نەیویست سەفەر بکات، نەوەک لە وڵاتێکی بیانی کۆچ بکات. باوکم ویستی لە زێدی خۆی چاو لێک بنێ. باوکم ویستی چیای گۆیژە شایەتی کۆچی بێت. ئەو چرکەساتەی تەرمەکەی لەباخچە گەورەکەدا ڕابوورد، دوا ماڵئاوایی گۆیژە شایەت حاڵی بێت، ئەو چیایەی کە هەموو گۆشەنیگایەکی ماڵەکەدا لووتکەیەکی بەدی دەکرا، خۆر لە ناوەندی گۆێژەوە تیشکەکانی بەخش دەکرد بە حەوش وبانەکەدا. دوا جار ئەو ماڵئاوای لە مێژوو نووس ونووسەرە نەمرەکەی گەل بکات. ئەو سات ویستی باوکم بوو نیشتمان جێنەهێڵێ. سلێمانی دوا مەزاری بێ. ئەو ڕۆژگارانە، دایکم نەیویست هاوڕێ وهاوینەکەی جێبێڵێ. لەدوا ڕۆژەکانی ژیانی ئەو لە لای نەبێ. دواجار هەم خۆی هەم مێژوو لۆمەی بکات.

دایکم دەیویست سەفەر بکات: لە سەرەتای ساڵەکانی دووهەزار، نامەی داوەتم بۆ دایکم پڕکردوە، دایکم ڕەفز کرا. ئەوکاتانە قوتابی بووم، ب□ پاسکیل هاتووچۆم دەکرد، دایکێکی تەنهابووم بۆ دوو منداڵەکەم، ساڵا نێکی زۆری برد پاش یەکەم گەڕا نەوەم بۆ نیشتمان. هێندە سەخت بوو ئەو دووریە پاش گەڕا نەوەم من نەخۆش کەوتم و ل□ نەخۆشخانە کەوتم بێ تەما لەژیان. دایکم دەیویست سەفەر بکات زۆر ب□ پەرۆش بوو بۆ دیتنم. کۆنسوڵی کەنەدا ڕەفزی داواکەی منی کرد، دایکم قبووڵ نەکرا. نە کەیسی مرۆڤایەتی نە ویستی منداڵەکانم نە باری خراپی تەندروستیم کۆنسوڵیەتی کەندا ڕەچاوی نەگرت. دایکم پریاسکەکەی هەڵڕشت، ئەو نەیتوانی سەفەر بکات.

دایکم ویستی سەفەر بکات، سەفەری بۆ زۆر شوێن کرد ل□ ناو وڵات. چڵە ڕیحانەکانی حەشوبانی دەگرت بەدەستەوە و دەچوو بۆ هەرماڵی بەدوایخۆیدا ب□ نێ چلە ڕیحانەکانی جێدەهێشت. سەفەری دەکرد بۆ مەزاری هەر مەردومێ بڕی لە گووڵی باخەکەی جێدەهێشت، لەو مەزارە دوای وی گووڵ دەڕوا .دایکم سەرفەری کرد بۆ شادی وخۆشی، هاوسەرگیری گەنجان، بە دەنگە خۆشەکەی یادگارێکی خۆشەویستی جێدەهێشت. پاشان گەنجەکان بە ساواکانیانەوە دەهاتنەوە بۆلای. دایکم سەفەری کرد بۆ باشوورو باکوورو خۆرهەڵات وخۆرئاوای وڵات لەدوای سەفەرەکەی ڕێچکەیەک لە مەردووی ئەو د□ق□ر□ی بەدوای پێکانی ئەودا دەهاتنەوە بۆ ماڵ. دایکم هێندە پەیوەست بوو بە مرۆڤەکان نە ئەوان دەست بەرداری دەبوون، نە ئەویش دەستبەرداری وان. دایکم بوو بازنەیکی ڕێگەیی ناوەندی شار، هاوڕێکانی بەڕۆژ بەشەو دەهاتن بۆ دیدار. دایکم خوێنی بدە بوو، خوێنی دا بە خوشکی کە لە بەرەی بابی نەبوو، خوێنی دا بەدراوسێکەک کە خەڵکی شار نەبوو. گەر بچووبا بۆ سەفەر بۆ ماڵ پێشمەرگەیەک فریشتەکانیش دوای ئەو، دەستی بەرگی جوانیان دەکردە دیاری منداڵە بێیاوکەکان. دایکم سەفەری زۆری کرد، بەڵام تەنها جارێک نەکرا سەفەر بکات بۆ دەرەوەی وڵات. گەر سەفەری کردبا، گوڵەکان وشک دەبوون، ڕیحانەکان دەوەرین، میوانەکان دەگەڕا نەوە، چۆلەکەکان هێلانەکانیان دەگواستەوە، دراوسی هەژارەکانیش بێ شێو سەریان دەنایەوە. ژنە بەد بەختەکانی پیاوەکان بە گۆچان ڕاویان دەنان دەبا لەگوڕەپانی شەقام بمابانایەوە. دەرگای ماڵ دادەخرا. جووڵە لەو گووزەرەدا کەم دەبوو.

دایکم نەیتوانی سەفەر بکات، باوکم چیدی بە کلێتەکەیەوە بە زەردەخەنە شادەکەی بەماڵدا ڕانەدەبوورد. منداڵ□یش هەریەک بەدوای چارەنووسی خۆیدا ڕۆی. من دۆکیومەنەت و پاسپۆرت ولاپەڕەکانی کارم

کەکردەوە، وەرەقە یاساییەکان بۆ سەفەری دایکم ئامادەکرد. ڕۆژگارێکی زۆر کارم لەسەر کرد، بە پەلە پەست دەمناردەوە، بەڵێ جاریش خوشکم و ئامۆزا وخاڵۆزاکانم کارەکانیان بە ئەنجام دەدام لە وڵات لە دوو شاری هەولێر و سلێمانی. دایکم ڕەفزکرا. دواجار داوام لە کچەکەم کرد وەک پارێزەر پاڵپشتی داوەتنامەکەم بکات، داوام لە هاوەی پارێزەرەکەم کرد جارێکی دی چاو بخشێنێ بە بەڵگەنامەکانمدا. لە کەنسۆڵی جوداوە داوەت نامەم نارد، ئەڵمان، ترکیا، وە پاڵپشتی وسوێند نامەی گەڕانەوەی دایکم مسۆگەر کرد بە بەڵگەمامەوە. ماڵ وکار، وپارە بە بارمتە دامنا لە بانکدا. دوا ڕەفزی دایکم لە ساڵی ٢٠٢٠ بەدەست گەیشت. ناڕەزایی خۆم دەربڕی لەلای جەنابی قازی. چەندە ساڵ من کار دەکەم بە کۆچ وپەنابەران، وەلی داوای خۆم زەفز بوو. قازی فەرمووی دایکت فیزەی هیچ وڵاتێک لە پاسپۆرتیدا نیە، ئەو سەفەری نەکردوە بۆ دەرەوەی وڵات، وڵاتێکی ئەوروپا، واتە کە هات ناگەڕێتەوە. سەرم سوڕما لەو وەڵام، سێ جار دایکم ڕەفز بوو چونکە ڕەنگە نەگەڕێتەوە لەگەڵ ئەو هەموو بەڵگەنامەی موسۆگەری گەڕانەوە. گەلێ نیگەران بووم بەو وەڵامە، پێم وابوو مرۆڤەکان وەک ژمارە هەژمار دەکرێن نەک وەک مرۆڤ.

هەواڵەکەم بەدایکم گەیاند. ئەو جارەش دایکم پریاسکە پێچراوەکانی بەم ئامادە کردبوو کردنیەوە لەسەریان نووست. منیش نامەی ڕەفزەکانی دایکم دانا وێنەیەکی نائومێدیم لەگەڵ گرتن، ژوورەکەی بەم ئامادەکردبوو جارێکی دی چۆڵم کرد. ئیدی دایکم چاوێکی نابینا بوو، سەفەر بکات یان نەکات ، وەک یەکە. ئێستا دیوارەکانی ماڵ گەچانیەتی، هەر ژوورە کورسیەکی وچانیەتی، باخچەکەش مەزاری و، چاوەڕوانی دەرگاش بینایی سپێدەکانی.
دایکم وتی ئەوە چارەنووسی من بوو، ویست ونەویستم وەک یەک بوو نەدەبوو سەرفەر بکەم بە کەنەدا.

شیعر\ ئێوارانە ٣٥. . سەردار

چاف

تێشـــــووی دیقق□, [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] □ [illegible]
ب□ *□ه□دادانم، [illegible] □ [illegible]
گۆشەی چاو
بەس بە تیڕۆژی نیگاکەت تیغ تیغ بکە نەزەربازیم
رۆچووی باڵاتە هەستی من خلیسکامە نێو کێشەی چاو
شەپۆلی گۆمی لوونسەیە* یا لەرەی پێڵوی خۆشی هێن
نیگام وەبەر کافرمان* دە، هەر پڕ ئازارە رێشەی چاو
پشتم کۆم و روانین کز، چەمی بازت گڕنایەکە
ژانداری ئاوێزانت و راموسانم بە چەشەی چاو
کەنگێ نیگات دێتە دەنگ و ئاهێ بە سۆماما دەکا
خۆ من وێرانەی تیلەتم حاڵ شێواوم لە پرشەی چاو
ژوانی ژان، کۆڵێ خەم و ئەشک وناسۆریم بۆت ڕێژا
سارا جێمە شەهلا رێمە، ئەوەیش رۆحمە پراشەی چاو
شەوبینینی چاوەکانت ئەوینمی گڕ دایەوە
پۆشینی روو لە رۆژگاران هەر دەخزێنێ تڵیشەی چاو
حونجە دێڕی چاو و برۆت، خامە و بیرم یەخسیر دەکا
شەڕانگێزیم مەیلی ئیشقە، کە لا دەبا رووپۆشەی چاو
لە بن ساباتی هەورێکا بارانی نیگات دەبارێ
ئاقیبەت هەر نوقمم دەکەی لە ناو تەلیسمی شووشەی چاو

دیققە :لێرە بە مانای ئیشق دێت
ئاستۆن : بەردەرگا
هەودا : تاڵ ، داو ، چەند وشەیەک بە یەک هەناسە دەگوترێ
هەوتاش : سەرۆکی ئێشکگران
هەدادان : داسەکنین ، ئارامگرتن
لوونسە : گۆمێکە لە شارۆچکەی فایخن لە نێدررلاند
کافرمان : گوێزان ، موس
2023 – 5 -14

پیاوی ناو فەرش. چیرۆک/ نەوزاد بەندی

بە ئەوەی بتوانی لەو شارەدا بژیت ئەبوو یان لە دوورەوە تەماشای بکەیت ، یان لە نزیکەوە لووتت توند بگریت و سێ لەسەر چواری چاوەکانیشت دابخەیت ..
ساڵانە لە ئاهەنگەکانیدا ، چەند جارێک لەسەر سەرچۆپی ئەبوو بە شەڕە تەقە و قوربانیی هەبوو ..
کەمترین موچە ئەدرا بە کرێکاری خۆڵ و خاشاک ، هەندە کەم ، تەنانەت بەشی ئەوەی نەدەکرد ڕۆژانە خۆیان وپۆشاکەکانیانی پێپاک بکەنەوە، دوای ئەوەی بەگەنترین شار و بەگەنترین میللەتیان بەو حاڵە پاک دەکردەوە ..
یەکێک لە ووتاربێژەکانی ، کە دواتر شوێنبزر کراو کەس نەیزانی چی لێ بەسەر هات ، لە ووتارێکی هەینیدا هاواری کرد : (خۆڵەکینە ! بە ڕاستی سوپاستان ئەکەم ! کە ڕۆژانە هەر هەمووتان بە بێ ئیش دێنە ناوبازاڕ و .. لە دەبە و تف و ئاغزە جگەرە زیاتر ، فڕێ نادەنە سەر شەقامەکان .. جارێکی تر و تر ، سوپاستان ئەکەم و دەستتان ئەگوشم کە میز و پیسایی ناکەنە سەر شەقامەکان ، چونکە واتانبکردایە ، شارەکە ئەبوو بە ژێر پیساییەوە و.. بە هیچ جۆرێکیش وازتان لەو کارە نەدەهێنا ، وەک چۆن بە هیچ جۆرێ واز لە براکوژی و پیس کردنی سەیرانگا و ناو شارەکان و ..ئازاردانی گیاندار و دار و درەخت ناهێنن ..هەر بۆیە لە ناخی دڵمەوە ، دەستخۆشیتان لێ دەکەم و ..مژدەی ئەوەتان ئەدەمێ تەنها سەبر بگرن و .. میز وپیسایی مەکەنە سەر شەقامەکان ، بەهەشت بە خۆتان ئەبەنەوە ..چونکە بە ڕاستی ئەو سەبر و تەحەمولەتان ئەجری گرانە و .. خوای گەورە تەفر و توناتان بکات ، وەچە و بنەچەتان نەمێنێ ، وەک گەل و وەک حوکمەت، وەڕاهیی شایانی سووتاندن و کیمیایی و ئەنفالکردنی سەرتاسەرین . .. توخوا چی هەیە ئەوە شانازیی پێوە بکەن و ..ڕووتان بە بێ هەیەوە لە بارەگای خوادا ڕاوەستن ؟
ڕووتان ڕەش بێ ..بێ نەفرەت بن .. بە نەفرەت ـــــ)
ئەڵێن گوایا ، هەندێ کارمەندی دەمامکدار ، بە پێستاڵەوە دێنە ناو مزگەوتەکە و ناهێڵن ووتارەکەی تەواو بکا ، لەگەڵ خۆیاندا ئەیبەن .. ئەڵێن ئەوەندەی لە توانایدا بووە ، دەمامکدارەکانی شەقباران و تفباران و جنێوباران کردووە ، کەچی هەزاران نوێژخوێن ، وورتەیان لەوە نەهاتووە ، بەشێکیان داڵغەیان ڕۆیشتووە و بەشێکیان خەوتوون

و بەشەکیشیان بە کاوەخۆ خەریکی چەم دەرهێنان بوون ..ئەم چەم دەرهێنانە لەو دواییەدا زۆر پەرەی سەندبوو ، تەنانەت هەندێکیان وەک گوێ بەڕۆژە ئەیخوارد دوای ئەوەی پزیشکێکی ئەڵمانی سەلماندبووی کە چەم ، پڕە پڕە لە مادەی سوودبەخش و دژە بەکتریا و ..دەرمانخانەیەکە بۆ خۆی ، تەنانەت داوای کردبوو بکرێ بە دەرمانی ددان ..ئەم هەواڵە ، کاردانەوەیەکی گەورەی لەو شارەدا هەبوو ، هەرچەندە هیچیان ئەڵمانییان نەدەزانی ..پێشبینی ئەوەیان لێدەکرا ، نرخی چەم لە بازاڕەکانیاندا وەک نرخی گۆشت و دۆلار بفڕێت ..
بەڵام بابەتەکەی ئێمە هیچ شتێ لەوانە نەبوون کە باسمان کردن ..
کوڕێک لەو شارەدا ئەژی ، تەمەن 27 ساڵ ، زیرەک ، چوارشانە ، هەڵگری بڕوانامەی بەکالۆریۆس لە یاساکاندا .. بەڵام بێ عەشیرەت بوو ..واتا ئەیویست وەک کەسێکی مۆدێرن بژی ..ڕەنگە بەم تاقە کەس بوو ، کە ناوی تیرە و خێڵ بە ناوەکەیەوە نەبوو ..ئەوەیش وایلێکردبوو لە بەڕێوەبەرایەتییەکانی باج و ناسنامە و پاسپۆرت و کوتان و خۆراک و خوێندنی باڵادا توشی دەنگە دەنگ و تەنانەت شەڕیش بێ .. ئەڵێن سەرۆکی زانکۆیەک پێی وتووە : باشە گریمان دکتۆرایشت تەواو کرد ، خزمەتی کێ ئەکەی ؟ تۆ کە بێ عەشیرەت لەخۆی ، بۆ تەمای ئیش بە کێ بکەی ؟
لە حاڵێکدا ویستی یەخەی سەرۆکی زانکۆ بگرێ ، چونکە بە پێی یاسا ئەو قسەیە ،دژی کومەڵگای شارستانی و هاوچەرخ و ئەو جۆرە شتانەیە ..گەڕانەوەیە بۆ کاتێ کە مرۆڤ گونی خۆی و گێزەری لێک جیا نەئەکردەوە و بە بەرد ڕاوی ئەکرد و لە ئەشکەوتا ئەخەوت ..بەڵام عەشرەتی سەرۆکی زانکۆکە ، بەعزەکیان لەوێ بوون و ..هەتا خوا حەزکا ، کوتیبوویان ..
دوای ساڵێ ، ویستبووی درێژە بە خوێندن با ، لە ڕێی ئەنتەرنێتەوە داوای خوێندنی باڵای پێشکەش کرد، لە کەتا هەنگاوی پێشکەش کردنەکەیدا ، حەزی لە کچێک کرد ..واتا لەو دوا هەنگاوەدا ، لە ڕێی مەسنجەرەوە ، نامەیەکی عاشقانەی بۆ هات .. بەڵام هەر بەردەوام بوو لە پڕ کردنەوەی داوای خوێندنی باڵا ، لەو دوا هەنگاوەدا ، لەگەڵ ئەوەی حەزی چوبووە سەر کچەک ، بەڵام لە لیستەکەدا ناوی ئەو زانکۆیەی تێدا نەبوو کە ئەم ئەیویست .. لە بەشی ناڕەزایی و پرسیاردا ، ناڕەزاییەکی لە دێڕێکدا نوسی ، ئاخە بۆ چی ناوی زانکۆی کەرکوک لە لیستی زانکۆکاندا نییە ؟
دوای سێ ڕۆژ ، بە نامەیەکی ئەلکترۆنی وەڵامەکەی هاتبۆوە ، کە تەنها ووشەیەک بوو ، نوسرا بوو : (بە هەوەس) ..
عەشقی کچەکە نەبووایە ، هەر ئەو شەوە وڵاتی جێدەهێشت ..دایک و باوکیشی پێیان خۆش بوو ، ئەیانزانی کوڕەکەیان زۆر سەرڕەقەیە

و..ڕەنگە خەزان پێک بێنێ ، فەرق بکا ..ئەم فەرق کردنە لەو شارەدا
زۆر بەکار ئەهات ، بە بێ ئەوەی هیچ کەسێ بە موو فەرقی کردبێ ..
پێشەکەیان زۆر خێرا گەیاندە ئەنجام .. کچەکە خراپ نەبوو ، دوو
نەشتەرگەریی جوانکاریی کردبوو ، بە چوارسانە پەیمانگایەکی
ناحوکومیی تەواو کردبوو .. ئەم هەشتا لەی نەپرسیبوو ئاخۆ بۆچی
لەو شەوەدا ئەو نامە عاشقانەیەی بۆ ئەم نارد ..ڕاستتر نەیئەویست
لەو خەیاڵە خۆشە دەربچێ ..تۆ بە ڕۆژدا بڵێی ، پارچە ئاڵتونە
بدۆزیتەوە ، ئەگەر زۆر ووردی بکەیتەوە ، هیچ خەشییەکی لێ نابینی
، تەنانەت کە خاوەنەکەیشی ئەدۆزیتەوە ، ڕەنگە پیاو خراپت بکا و
بڵێ سێ پارچە بوو ، کوا دووانەکەی تر ؟
مانگی یەکەم ڕای ماڵە خۆزوورانی بەم جۆرە بوو :
* کوڕەکی قەز و چوارشانە ، بە ئەدەب و بەڕێز ، ئیشکەر و ئازا ..
مانگی دووەم داتاکان گۆڕانکاریی بەسەرهات :
* کوڕەکی زرتە بەز ، قسە لەڕوو ، ڕاشکاو ، ئیشکەری بێ ئیش .
مانگی سێیەم ، ووردەکارییەکانیان گۆڕی :
* کوڕەکی فیلە قوڕینە ، قسەزل ، زۆر بڵێ ، تەماع ..
مانگی سێیەم ، ماڵە خۆزوورانی لە بنی هەمانەکەیان دا و بەم جۆرە
وەسپیان دا :
* شەتەکی زلە حەتە ، بەکاری هیچ نەهاتوو قسە دەرپەڕێنەر و بێ
متمانە ، وەک مانگا خەی ئەلەسێتەوە ..

ئەمیش ، عەسرەکیان سێ بە سێ ژنەکەی تەڵاق دا ..ئەو بە گریانەوە
ڕۆیشتەوە ماڵە باوانی و ئەمیش ڕۆی بە کەباب نادر ..
شەوەکی درەنگ نامەیەکی بۆ هات ، لە ماڵە خۆزوورانیەوە بوو ،
یەکپارچە جنێو بوو ..گۆڕا ، زۆر بە ووردیی بە ناو جنێوەکانیانا
گەڕا ، هیچ زانیارییەکی نەدۆزییەوە ، تەنها جنێو بوون ..
بەیاری دا بوو بە دایک وباوکی نەڵێ ..ماڵەکەی هەڕاج کرد و ..
داواکاریی ڤیزەی پێشکەش کرد .. لە ئوتێلەکی هەرزان بەهای قەراغ
شاردا ، شەو و ڕۆژ خەوی ئەبینی ..یان ڕاستتر زۆربەی کاتەکانی بە
خەو بەسەر ئەبرد ..وەک ئەوەی لەسەر پشتی کەشتییەک هەموو جیهان
ئەگەڕێ و.. لە شەقامێ پڕ درەختەکانی ووڵاتەکا کە نازانێ چییە ،
بە لای درەختەکی سەوزدا تێئەپەڕێ ، کە نازانێ چی پێ ئەڵێن
..کورسییەک کە نازانێ لە چ دارێ دروستکراوە ، داوەتی دانیشتنەکی
ئەکا و ..کیژێکی یەک لەو سەری شەقامەکەوە ، دێت ، ئەویش لە
ووڵاتەکی وەک ئەمەی ئەم ڕایکردووە …
ئیتر بەو جۆرە ، هەر جارەی لە ووڵاتێک خەی ئەبینییەوە کە
نەیئەزانی چی پێ ئەڵێن و .. میوەیەکی ئەخوارد بێ ئەوەی بزانێ

ناوی چییە ..
پۆلیسەکان پێش قیژەکەی گەیشتن ..قۆڵبەستیان کرد و بردیان .. بەهۆی خۆ وونکردن لە دادگا ، دوو هەفتە کردیانە ژوورەوە ، ڕۆژی حەوتەم دایک و باوکی هاتن بۆ لای ..هیچیان پێ نەووت ، ئەمیش هیچی پێ نەووتن ..نیوسەعات لەگەڵیدا دانیشتن و هەستان ڕۆیشتن …
ئەم ناخۆشتر لە زیندان ، نەمانی خەونەکانی بوو .. ئیتر نەیدەتوانی سواری پشتی کەشتییەک بێ کە نەزانێ ناوی چییە و .. بە دەریایەکدا بڕوا ، نەزانێ چی پێ دەڵێن ..لە چێشتخانەیەکدا کە دیار نییە چەند ئەستێرەیە ، خۆر لەچیایەکەوە ئاوا بێ ، هێشتا نە چیای وای بینیبێ و ..نە بزانێ ناوی چییە ..
بەڕێوەبەری زیندانەکە ، بەسەر پۆلیسی ئێشکگردا نەڕاندی :
(چۆن نازانی ؟ ئەی تۆ ئێشکگری چیت ؟)
پۆلیسەکە لە دۆخێکدا تەنگە نەفەس بوو بوو ، لێوی خوارەوەی ئەلەرزی ، ووتی : (گەورەم ، من چوزانم ، وامزانی خەوتووە . . کەکاتی نانی بەیانی هات ، لاشەیەکی سارد و سڕ بوو .. ئە خۆ هێشتا حوکم نەدراوە ، بە تەنیا ، لە ژوورێکدا بوو ..کێ ئەتوانێ بزانێ دۆخی تەندروستی تێکچووە ؟؟)
کاغەزێکی دەرهێنا :
(ئەمە لە ژێر سەرینەکەیدا بوو)
– هەرگیز من خەڵکی ئێرە نەبووم .. لەم دەرگە چۆڵەدا ، کە نازانم ناوی چییە . ، ڕۆژ نییە سەد جار ، بە بینینی حاڵی خۆم ، توشی لەرز و تا نەبووبم .. لەو کەناراوەدا، ساڵەهای ساڵ ، کەشتییەک نەهات هەڵمبگرێ .ڕزگارم کا لە خۆم .. حەزم ئەکرد ووڵاتێک تەڵاق دەم ، کەچی کچێکم تەڵاقدا ، کە سووکایەتی نەما پێمی نەکا … لەو هەموو شەو و ڕۆژ شێدارەدا ، چاوەڕوانی کلیلێ بووم ، ئەو هەموو تەم و دوکەڵەی ناخم بۆ بکاتەوە .. هەر هیچ نەبێ بزانم لە چ ساڵ و .. لە چ مانگ و.. لە چ ڕۆژێکدام ….ناوی هیچ شتێکم نەزانی .. لەگەڵ هیچیاندا نەمتوانی دوو هەنگاو بڕۆم …باشترین کاتەکانم ئەوانە بوون لە بێ ئاگاییدا بەسەرم بردن ..ئێستایش ، لەم تەپۆڵە خوێن و پیسایی و چەوری و گۆشتە ، چاوەڕێی چین لەکاتێکدا من خۆم چاوەڕێی هیچی لێ ناکەم ____

پزیشکی دادوەر ڕاپۆرتێکی نوسی لە چەند ووشەیەکی تێکەڵ و پێکەڵدا ، دەری دەخست ئەم کورە چوارشانەیە ، هەر لەمنداڵییەوە لە ناخدا مردووە ..هەر بۆیە خۆشترین کاتی ئەو کاتە بووە کە زیندانکراوە ..چونکە لەوێدا ئیتر توانیویەتی مردنە لە مێژینەکەی خۆی ڕابگەیەنێ ..

لەرەدا پزیشکی دادوەریش ، لاشەیەکی سارد و سەی حەوت زەمانمردوو بوو ..

بەڕێوەبەری تەندروستی بە پەلە پەیوەندیی بەوەزیری تەندروستییەوە کرد ، داوای لێکرد لەگەڵ بەڕێوەبەری پرۆگرامی تەندروستی جیهانییدا کۆببنەوە ، لەوێ ئەچێ ڤایرۆسەکی تازە هاتبێتە شارەکەمان ..لەماوەی کەمتر لە دوانزە کاتژمێرا دوو قوربانی هەبووە ..یەکێکیان پزیشک بووە ..

بەڕێوەبەر قسەی تریشی زۆریکرد ، پێش ئەوەی توشی دڵەکوتێ بێت و ..لەسەر مێزەکەی سارد بێتەوە …

ناوی کتێب: ناسنامە، تواناکانی بوونی مرۆڤ.. نووسینی عەبدولموتەلیب عەبدوڵڵا

- ناوی کتێب: ناسنامە ، تواناکانی بوونی مرۆڤ
- نووسەر: عه بدولموته ڵیب عه بدوڵڵا
- تایپ: نووسه ر
- هه ڵه بڕ: زه هرا مه ده نی
- دیزاینی ناوه وه : ده زگای ئاسا
- بەرگ: ده زگای ئاسا
- چاپ: یەکەم 2

[بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێرە بکەن..]

[AbdulMutalib_NasnamaDownload]

جەهەشتن.. پێشانگای تایبەتی هونەرمەند (قەرەنی جەمیل)

رۆژی سێشەممە 6/6/2023 لە -گەلەری میدیا- هەولێر

هونەرمەند (قەرەنی جەمیل) لەو پێشانگایەدا پێش ئەوەی جێمانبهێلێت جوانی و چێژی روانین بۆ هەمووان دەگوازێتەوە، هەر یەکە و شتێکی لەو پێشانگایەدا دەست دەکەوێت. بۆیە دەشێ (جەهەشتن) وەک (شێوازی هونەری) دەلالەت لە بەجەهەشتنی شوێن بکات، نەک وەرگر و بینەری پێشانگاکە، بەو مانایەش کاری هونەری لای هونەرمەند وێناکردنی بێشوێنییە، وێناکردنی کۆمەڵێ شتە لە دەرەوەی شوێنی ئاسایی خۆی و پەیوەندی ئاسایی خۆیدا. لە هونەری هاوچەرخدا دیمەنی راستەقینە نییە! چێژ و جوانی روانین ئیشی بیرکردنەوەیە، نەک چاو… بۆیە لێرە لە کارە هونەرییەکانی (قەرەنی جەمیل)دا جوانی باکی بە چاو نییە؟! (قەرەنی جەمیل) کاری هونەری وەک شتەکانی دیکە ناگوازێتەوە، چونکە ئەگەرچی ناونیشانی پێشانگاکەی (جەهەشتن)ە، بەڵام ئەو لە کارە هونەرییەکانیدا بەردەوام دەمێنێتەوە، بەو ئامانجەی ئەو شتەمان بۆ بگەڕێنێتەوە، کە ئەوەی رۆژێ روویانداوە، ئەوەش دەنگدانەوەی هونەرە بەسەر نەوەکانی داهاتوودا! واتە وەرگر و بینەر لەو کارە هونەرییانەدا لە رێگای بەدواداچوون و بیرکردنەوەوە، شیاوی بەشداریکردن و گۆڕین و گواستنەوە دەبێت.